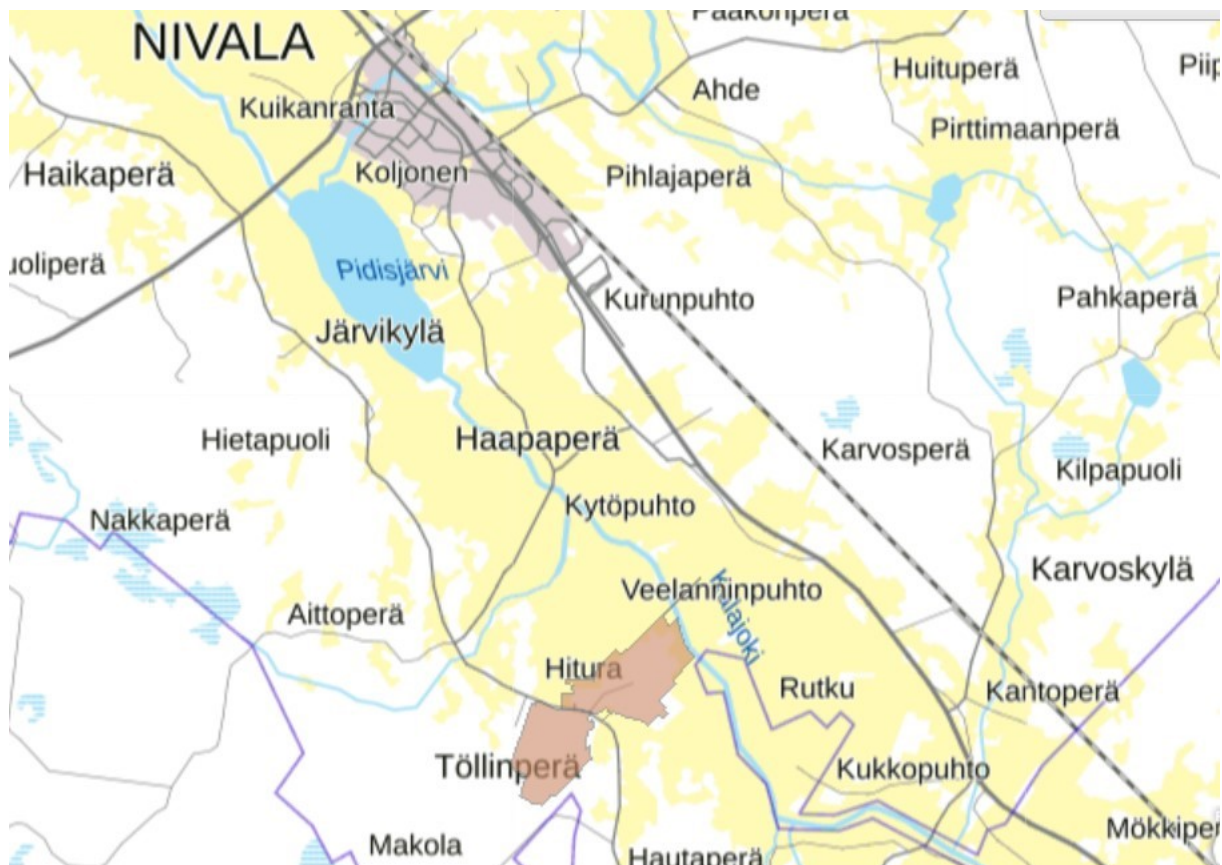

HITURA -KAIVOSPIIRI

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
kaivosasiat@tukes.fi
Johtava asiantuntija Ossi Leinonen
ossi.leinonen@tukes.fi

Viite: Lausuntopyyntö 9.2.2024 Hituran kaivoksen kaivospiirin lakkauttamisesta, dnro Tukes
11206/10.03.07/2023

Lausunto Hituran kaivospiirin lakkauttamisesta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES on laittanut vireille Hituran kaivoksen kaivospiirin lakkauttamisen 17.10.2023. Viimeisimmällä kaivostoiminnan harjoittajalla, Belvedere Mining Oy:llä ollut kaivosoikeus on peruutettu 7.6.2017 annetulla päätöksellä. Päätöksessä todetun mukaisesti kaivosoikeuden peruuttaminen johtaa kaivospiirin lopettamista koskevien toimenpiteiden aloittamiseen kaivoslain (621/2011) 15 luvun mukaisesti.

Prosessia kaivospiirin lakkauttamiseksi ei ole kuitenkaan heti kaivosluvan peruuttamispäätöksen jälkeen voitu aloittaa, koska jälkihoitotyöt ovat olleet kesken. Yleisesti ottaen jälkihoitotöiden tulee olla valmiita, tai niiden tarve ja niiden toteuttamisesta vastaava taho on oltava luotettavasti määritelty ennen kuin kaivospiiri voidaan lakkauttaa.

ELY-keskuksen lausunto:

Hituran kaivoksella varsinaiset sulkemiseen liittyvät maarakennustyöt on saatu päätökseen, urakat on vastaanotettu ja urakoiden takuuajat ovat päättyneet. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ympäristönsuojeluyksikössä (ympäristölupaa valvova viranomainen) on parhaillaan vireillä sulkemista hoitavan ELY-keskuksen vesistöyksikön lausuntopyyntö sulkemistoimenpiteiden luvamukaisuudesta. Kaivannaisjäteasetuksen (190/2013) 14 §:n mukainen kaivannaisjätteen jätealueiden käytöstä poistamisen prosessi on valvontaviranomaisella kesken.

Nykyisissä, Belvedere Mining Oy:n kaivostoiminnalle myönnettyissä ympäristölupapäätöksissä ei ole annettu määräyksiä jälkihoitovelvoitteista. Jälkihoitovelvoitteet tullaan määrittämään vasta Pohjois-Suomen aluehallintoviraston lupapäätöksen nro 125/2014/1 (dnro PSAVI/11/04.08/2012, annettu 20.11.2014) lupamääräyksen 54d mukaisesta hakemuksesta annettavassa päätöksessä. Lupamääräys 54d kuuluu seuraavasti:

54d. Luvan saajan on tehtävä yksityiskohtainen suunnitelma likaantuneiden vesien johtamisesta ja käsittelystä kaivostoiminnan päättymisen jälkeisenä aikana. Sen tulee kattaa rikastushiekka-alueiden ja sivukiven läjitysalueiden suoto- ja valumavedet, avolouhokseen kertyvät

27.3.2024

vedet sekä muut kaivosalueella muodostuvat likaantuneet vedet. Siinä on esitettävä muun muassa seuraavat asiat:

- päivitetty suunnitelma kaivosalueen vesien johtamisesta, johon tulee liittää hakijan perusteltu arvio käsiteltävien vesien määrästä ja laadusta,*
- tarkennettu laskelma avolouhoksen täyttymisajankohdasta ja avolouhokseen kertyvistä vesimääristä sekä arvio veden laadusta,*
- yksityiskohtainen kuvaus suunnitellun avolouhoksen toiminnasta vesienkäsittely-yksikkönä (bioreaktori) täyttymisen eri vaiheissa,*
- tarkennettu arvio avolouhoksen veden laadusta siinä tilanteessa, kun vettä joudutaan johtamaan avolouhoksesta Kalajokeen,*
- kuvaus suunnitelmassa esitetyn jälkikäsittely-yksikön (ns. kosteikko) toiminnasta ja rakenteesta sekä siitä, missä tilanteessa jälkikäsittely-yksikkö otetaan käyttöön,*
- esitys mahdollisista muista toimenpiteistä Kalajokeen johdettavan veden käsittelemiseksi siinä vaiheessa, kun vettä johdetaan avolouhoksesta Kalajokeen,*
- esitys Kalajokeen johdettavan veden laadusta ja jätevesikuormituksesta kaivostoiminnan jälkeen avolouhoksen täytyttyä sekä esitys poisjohdettavan veden raja-arvoiksi ja*
- veden määrän ja laadun tarkkailusuunnitelma.*

Suunnitelma on toimitettava aluehallintovirastoon lupamääräysten tarkistamista koskevan hakemuksen yhteydessä (määräaika 31.12.2019). Mikäli kaivostoiminta loppuu ennen lupakauden edellä mainittua ajankohtaa, suunnitelma on toimitettava ELY-keskuksen kanssa sovittuna aikana yhdessä ympäristönsuojelulain 90 §:n 3 momentin mukaisen toiminnan lopettamista koskevien velvoitteiden määrittämistä koskevan hakemuksen kanssa.

Koska luvan saaja ja varsinainen toiminnanharjoittaja, Belvedere Mining Oy on konkurssissa ja Belvedere Mining Oy:n konkurssipesä on kykenemätön hoitamaan ympäristöluvan mukaisia velvoitteita, on jouduttu järjestelyyn, missä ELY-keskuksen vesistöyksikkö käytännössä joutuu hoitamaan ympäristöluvan mukaisia velvoitteita, jotta ympäristövahingoilta vältytään. Vesistöyksikkö on parhaillaan yhteistyössä ympäristökonsultin kanssa laatimassa lupamääräyksen 54d mukaisia suunnitelmia ja selvityksiä lupahakemusta varten. Selvitysten laatiminen ja niitä varten tarvittavien lähtötietojen kerääminen on osoittautunut isoksi ja aikaavieväksi prosessiksi. Hakemus tullaan jättämään aluehallintovirastoon toukokuun 2025 loppuun mennessä. Aluehallintoviraston päätös jälkihoitotoimenpiteistä annetaan siten mahdollisesti vuoden 2026 aikana.

Rikastushiekka-alue on edelleen toimenpidealuetta, jolle jälkihoitotoimenpiteet ovat määrittämättä. Tällä hetkellä ei tiedetä kaikkien tarvittavien jälkihoitotoimien laajuutta tai kestoja, eikä tällä hetkellä voi myöskään ennakoita sitä, millaisia jälkihoitomääräyksiä aluehallintovirasto päätöksessään antaa.

27.3.2024

ELY-keskuksen tämänhetkisen käsityksen mukaan merkittävimmät ympäristövaikutukset aiheutuvat rikastushiekka-alueelle läjitetystä jarosiitista, mistä liukenee jatkuvasti merkittäviä määriä nikkeliä pohja- ja suotovesiin. Koska tällä erää tehdyt sulkemistyöt on saatu päätökseen vasta muutamia vuosia sitten, ei tähän mennessä suoritettujen töiden lopullista vaikutusta rikastushiekka- ja jarosiittialueiden suotovesien laatuun vielä tällä hetkellä tiedetä. Suotovesien haitta-ainepitoisuudet eivät ole toistaiseksi näyttäneet merkittäviä alenemisen merkkejä tehdyistä sulkemistoimenpiteistä huolimatta. Nämä vedet vaativat ympäristövahinkojen välttämiseksi jatkuvaa puhdistusta, mikä suoritetaan rikastamoalueella olevalla, ELY-keskuksen omistamalla ja ulkopuolisen urakoitsijan operoimalla vesienkäsittelylaitoksella. Vesienkäsittelyssä muodostuvien lietteiden esikäsittelyä ja kuivausta varten laitoksen läheisyydessä on myös geotuubikenttä.

Jarosiitin pois kaivamista ja sen vaikutuksia (mahdollinen vesienkäsittelystä luopuminen ja kustannukset pitkällä aikavälillä) tarkastellaan yhtenä vaihtoehtona lupahakemusta varten tehtävissä selvityksissä. Selvityksissä pyritään löytämään kokonaistaloudellisesti ja ympäristön kannalta kokonaisuutena paras vaihtoehto kaivosalueen jälkihoitotoimenpiteille. Parhaaksi osoittautuva vaihtoehto tai vaihtoehdot tullaan esittämään aluehallintovirastolle jätettävässä lupahakemuksessa.

Valtiovarainministeriön, ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteisessä kannanotossa (muistio 28.9.2022) on todettu, että kaivospiirin maa-alueita ei tulla hankkimaan valtion omistukseen. Konkurssipesän taas on lähes mahdotonta realisoida maa-alueita niin kauan, kuin niihin liittyy toistaiseksi tuntemattomia jälkihoitovelvoitteita.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kaivospiiriä ei voi lakkauttaa niiltä osilta kaivospiirin aluetta, miltä jälkihoitovelvoitteet ovat määräämättä ja toteuttamatta.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Juha Kangaskokko ja ratkaissut yksikön päällikkö Antti Petänen.

Tämä asiakirja POPELY/4321/2015 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument
POPELY/4321/2015 har godkänts elektroniskt

Kangaskokko Juha 27.03.2024 11:44

Petänen Antti 27.03.2024 11:47

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
kaivoasasiat@tukes.fi

Lausuntopyyntö 9.2.2024 / KaivNro 1517

Hituran kaivospiirin lakkauttaminen, Belvedere Mining Oy:n konkurssipesä, Nivala

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt patoturvallisuusviranomaisena toimivalta Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta lausuntoa otsikon mukaisessa asiassa.

Hituran kaivoksen patojen luokittelusta on tehty päätös 22.2.2024. Rikastushiekka-altaan 1 pato säilyy patoturvallisuuslain (494/2009) 14 §:n mukaisessa luokassa 2, rikastushiekka-altaan 2 pato on poistettu patoturvallisuuslain 14 §:n mukaisen luokittelun piiristä ja palautusvesialtaan sekä selkeytysaltaan padot patoturvallisuuslain 23 §:n mukaisesti käytöstä.

Rikastushiekka altaan 2 patoon sovelletaan, mitä patoturvallisuuslain 15 §:ssä säädetään padon kunnossapidosta, 16 §:ssä padon käytöstä, 24 §:ssä onnettomuuksien ehkäisemisestä ja 6 luvussa patoturvallisuussäännösten valvonnasta. Rikastushiekka-altaan 1 patoa koskevat lisäksi patoturvallisuuslain mukaiset velvoitteet kuten padon tarkkailu (PTL 17§), padon vuosi- ja määräaikaistarkastukset PTL (18 ja 19§), muutos- ja korjaustyöt (PTL 22§) sekä mitä patoturvallisuuslain luvuissa 5–7 määrätään. Palautusvesialtaan ja selkeytysaltaan patoja koskevat patoturvallisuuslain mukaiset velvoitteet eivät ole patojen lakkauttamisen myötä enää voimassa.

Hituran kaivospiirin alueella olevat rikastushiekka-altaiden 1 ja 2 padot sijoittuvat usean yksityisen maanomistajan omistamille alueille. Patoturvallisuuden varmistamisen näkökulmasta on keskeistä, että patoturvallisuuslain mukaisista velvoitteista vastaava taho on yksiselitteinen ja velvoitteensa tehokkaasti hoitamaan kykenevä. Tilanteessa, jossa kaivosalueen hallinta palautuu kiinteistön omistajille kaivospiirin lakkauttamisen johdosta (kaivoslain 149 §), patoturvallisuusviranomainen pitää tarpeellisena sitä, että kaivostoiminnan lopettamista koskevassa päätöksessä selkeästi ratkaistaan se, mille taholle patoturvallisuuslain mukaiset velvoitteet kuuluvat ja kenen kanssa patoturvallisuusviranomainen

22.3.2024

KAIELY/170/2017

lain tarkoittamissa tilanteissa asioi (PTL 4 §:n kohta 5). Kaivoslain 15 luvussa säädetty huomioiden patoturvallisuusviranomainen ei pidä kohtuullisena eikä patoturvallisuusvelvoitteiden hoitamisen kannalta tehokkaana sitä, että vastuut siirtyisivät joukolle yksityisiä maanomistajia.

Yksikön päällikkö

Timo Regina

Vesitalousasiantuntija

Kari Kaijankoski

Tämä asiakirja KAIELY/170/2017 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KAIELY/170/2017 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Kaijankoski Kari 22.03.2024 15:43

Ratkaisija Regina Timo 22.03.2024 15:45

Skarta Energy Oy, Callio-Hitura Solarpark Oy
Vikke Saarelainen
Miestentie 9
02150 Espoo

Hituran aurinkoenergianhanke, Nivala

Päätös ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) soveltamisesta yksittäistapauksessa Hituran alueiden A ja B-1 aurinkoenergianhankkeissa, Nivala

HANKE

Hituran alueiden A ja B-1 aurinkoenergianhanke, Nivala

HANKKEESTA VASTAAVA

Skarta Energy Oy, Callio-Hitura Solarpark Oy (jatkossa Skarta Energy Oy)
Miestentie 7
02150 Espoo

ASIAN VIREILLETULO

Hankevastaava Skarta Energy Oy (asiamiehenä ART-palvelu Säkkinen) on 24.7.2023 pyytänyt Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskus) päätöstä, edellyttääkö suunniteltu yhtiön hanke Hituran alueiden A ja B-1 aurinkoenergianhanke Nivalassa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA-menettely). Asiamies on pyynnöstä täydentänyt aineistoa 1.8.2023. Hankevastaava Skarta Energy Oy on toimittanut Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle YVA-lain 12 §:n ja YVA-asetuksen 1 §:n edellyttämät tiedot hankkeesta.

HANKKEESTA VASTAAVAN TOIMITTAMAT TIEDOT

Asiamies on toimittanut ELY-keskukselle seuraavat aineistot 24.7.2023:

- YVA-tarveharkintapyyntö (24.7.2023)
- Situaatiopiirustus (21.7.2023)
- Suunnittelutarveratkaisun hakemussuunnitelma, A-alue (19.6.2023)
- Peruskarttaote, A-alue
- Aluepiirustus, A-alue (16.6.2023)

20.12.2023

- Ympäristöolosuhdeselvitys, A-alue (12.6.2023)
- Suunnittelutarveratkaisun hakemussuunnitelma, B-1-alue (27.6.2023)
- Peruskarttaote, B-1-alue
- Aluepiirustus, B-1-alue (27.6.2023)
- Ympäristöolosuhdeselvitys, B-1-alue (28.6.2023)

Aineistoon pyydettiin YVA-asetuksen 1 §:n perusteella täydennystä. Asiamies on toimittanut täydennyksenä seuraavat aineistot 1.8.2023:

- Aineistotäydennysviesti
- Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunto Hitura–Vepsu 110 kV voimajohdon YVA-tarpeesta (26.4.2022)
- Hitura–Vepsu 110 kV voimajohdon YVA-tarveharkintapyyntö (14.4.2022)
- Hitura–Vepsu 110 kV voimajohdon esiselvitys (11.4.2022)

Toimitetut aineistot muodostavat yhdessä YVA-tarveharkinta-aineiston.

Hankkeen kuvaus (1.8.2023):

Hankealue sijaitsee Nivalan keskustasta noin 10 km etelä-kaakkoon. Hankealueen pinta-ala on 266 ha ja se koostuu kahdesta osa-alueesta (A ja B-1). Osa-alueen A pinta-ala on 180 ha ja se sijoittuu Hituran kaivoksen rikastushiekka-altaille ja altainen länsi- ja eteläpuoliselle metsäalueelle. Osa-alueen B-1 pinta-ala on 86 ha ja se sijoittuu kaivoksen sivukivien kaivannaisjätteiden jätealueille ym. ympärysalueille. Suunniteltujen aurinkovoimaloiden kokonaisteho olisi hakemuksen mukaan <100 MW, josta noin 75 MW toteutettaisiin hankkeen ensimmäisessä vaiheessa. Hankealueen osa-alue B-1 sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle (Kalajokilaakson viljelymaisemat, VAM130128). Osa-alue A rajautuu Haapajärven kaupungin kunnanrajaan.

Aurinkovoimala-alueen sisäinen sähkönsiirto hoidettaisiin maakaapelein. Alueelle rakennettaisiin Kummuntien varteen hankealueen sisäinen sähköasema. Voimalakokonaisuus kytkettäisiin valtakunnan sähköverkkoon saneeraamalla olemassa oleva Hitura-Vepsu 110 kV voimajohto. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on antanut 26.4.2022 erillisen lausunnon, jonka mukaan voimajohdon saneerausasiassa ei tulla tekemään YVA-lain mukaista tarveharkintapäätöstä eikä hankkeessa edellytetä YVA-menettelyä.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on antanut 16.5.2022 erillisen lausunnon, jonka mukaan noin 100 ha kokoiselle kaivoksen rikastushiekka-altaille sijoittuvan aurinkovoimahankkeen osalta ei tulla tekemään YVA-lain mukaista tarveharkintapäätöstä eikä hankkeessa edellytetä YVA-menettelyä. Lausunnon antamisen jälkeen

20.12.2023

hankesuunnittelu on laajentunut rikastushiekka-altaiden länsi- ja eteläpuolisille alueille sekä kaivoksen sivukivi-, ym. ympärysalueille.

Aurinkovoimahanke ei kuulu YVA-lain 1.2.2019 päivätyn liitteen 1 hankeluettelon hankkeisiin. YVA-menettely voi tulla harkinnanvaraisesti sovellettavaksi ELY-keskuksen päätöksellä, mikäli hanke aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, merkittäviä ympäristövaikutuksia (YVA-laki 3 §). Päätöksenteon perustana olevista tekijöistä on säädetty YVA-lain liitteessä 2.

Muuta

Lisäksi asiamies on toimittanut päivitetyn asemapiirroksen sekä tietoja ja arvioita hankesuunnitelman päivittymisestä 31.8.2023. Asiakirjoja ei kuitenkaan voitu huomioida YVA-tarveharkintaan liittyvässä viranomaisten kuulemisessa asiakirjojen toimitusajankohta huomioiden (viranomaisten kuuleminen 1.8–31.8.2023). Asiakirjoja ei huomioitu myöskään YVA-tarveharkintapäätöksessä, sillä hankkeesta vastaava toimitti edelleen päivittämiään tietoja hankkeesta, ml. uuden asemapiirroksen 8.11.–28.11.2023.

Viranomaisten kuuleminen on suoritettu 1.8.2023 käytettävissä olleiden tietojen ja hankekuvauksen perusteella. YVA-tarveharkintapäätöstä annettaessa on huomioitu hankkeesta vastaavan 8.11.–28.11.2023 toimittamat päivitettyt tiedot hankkeesta. Päivitettyjen tietojen mukaan **hankealueen pinta-ala on osa-alueella A noin 96 ha sisältäen noin 20 ha väistö-/huoltoväljyyttä. Osa-alueella B hankealueen pinta-ala on noin 14,5 ha. Hankkeen kokonaisteho on enintään 70 MW.** Alkuperäisestä hankekuvauksesta (1.8.2023) poiketen hanke ei päivitettyjen tietojen mukaan sijoitu osa-alueella A rikastushiekka-altaita ympäröiville metsäalueille. Osa-alueella A hankealue vastaa aluetta, jonka osalta Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on antanut aiemmin mainitun lausunnon 16.5.2023. Osa-alueella B hanke ei sijoitu kaivoksen varsinaisille sivukivien kaivannaisjätteiden jätealueelle.

Hankkeesta vastaavan arvio hankkeen ympäristövaikutuksista

Hankkeesta vastaava on esittänyt alustavia vaikutusarvioita YVA-tarveharkinta-aineistoon kuuluvissa suunnittelutarveratkaisujen hakemussuunnitelmissa sekä ympäristöolosuhdeselvityksissä. Lisäksi Skarta Energy Oy on arvioinut tiettyjä vaikutustyyppisiä vastineissaan viranomaisten lausuntoihin 8.11.2023. Nämä arviot on esitetty kohdassa hankkeesta vastaavan kuuleminen.

Ympäristöolosuhdeselvityksissä on arvioitu, että aurinkoenergiapuiston ympäristövaikutukset syntyvät alueen maankäytön muuttumisesta,

mahdollisesta elinympäristöjen häviämisestä tai pienenemisestä, rakentamisen aikaisista vaikutuksista sekä maiseman muuttumisesta. Rakentamisen aikana hankkeesta syntyy melua sekä mahdollisesti pölyä tai kiintoaineiden ja ravinteiden kulkeutumista pintavesiin. Suunnittelualueella ei ole viitteitä happamien sulfaattimaiden esiintymisestä. Hankealue sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle Kalajokilaakson viljelylaaksojen maisema-alueelle, mutta maisemavaikutukset jäänevät vähäisiksi johtuen aiemmasta maankäyttömuodosta. Suunnittelualueen peltolohkojen osalta voidaan todennäköisesti jättää tai istuttaa matalaa puustoa näkösuojaksi. Hanke voi vaikuttaa viereisen hautausmaan ja kappelin maisemaan, ja näille alueille tulee todennäköisesti jättää tai istuttaa puustoa näkösuojaksi. Hankealueella tai sen lähialueella ei ole tunnettuja muinaisjäännöskohteita tai -alueita. Hankkeen edetessä pitää arvioida arkeologisten selvitysten tarpeellisuus ja tehdä maisemaselvitys, jotta vaikutukset maisema-arvoihin ja kulttuuriympäristöön voidaan pitää vähäisinä.

Seuraavissa kappaleissa esitetyt vaikutusarviot on esitetty suunnittelutarveratkaisujen hakemussuunnitelmissa.

Rakentamisen vaikutukset luontoarvoihin ja suojelukohteisiin

Suunnittelualueelle rakentaminen ei uhkaa lähialueen vesilintuja tai kulttuuriympäristöä suosivia lintuja, sillä niiden elinympäristöihin ei kohdistu muutoksia. Vanhalla kaivosalueella luontoarvot ovat jo kadonneet. Hituran hankealue ei ole muuttolintujen lepäily- tai ruokailualue, eikä siellä ole vettä, joten lintujen riski luulla paneelikenttää vedeksi tai muista syistä törmätä paneeleihin on vähäinen. Aurinkopaneelien sijoittaminen alueelle ei merkittävästi pienennä metsälintujen elinalueita, sillä vastaavaa biotooppia löytyy ympäriltä.

Suurimmat elinympäristömuutokset tällä suunnittelualueella kohdistuisivat metsäalueille. Nämä metsäalueet koostuvat suurimmaksi osaksi nuorista tai varttuneista kasvatusmetsästä sekä taimikoista ja aukeasta. Alueella on vain pieni kaistale uudistuskypsää vanhempaa metsikköä, jolla on todennäköisesti enemmän luontoarvoja kuin ympäröivällä talousmetsällä. Tämä kaistale on kapea, ja sen itäpuolella kasvaa matalaa taimikkoa ja länsipuolellakin nuorta metsää. Näistä syistä kaistaleeseen on voinut kohdistua hakkuiden aiheuttamaa reunavaikutusta, joka on voinut heikentää metsälajien elinolosuhteita ja muuttaa lajisuhteita. Kaikkien metsäalueiden kasvillisuus tulee inventoida ennen aurinkopaneelien sijoittamisen ja infrarakentamisen suunnittelua ja sitä kautta arvioida muiden lajien inventointitarpeita. Kaivosalueen luontoarvoja tuskin tarvitsee inventoida. Vasta laji-inventoinnin jälkeen voidaan luotettavasti arvioida lajiston aiheuttamia esteitä tai rajoitteita hankkeelle.

20.12.2023

Puuston raivaaminen suunnittelualueen metsiköissä ei todennäköisesti aiheuta merkittäviä negatiivisia vaikutuksia vaateliaille metsälajeille tai monimuotoisuudelle, sillä puustoiset alueet ovat olleet pitkään metsätalouskäytössä. Puiden kaato on kuitenkin syytä tehdä pesimäajan ulkopuolella. Metsän raivaaminen muuttaa lajien runsaussuhteita: avoimilla alueilla menestyvät lajit lisääntyvät ja metsälajit karttavat aluetta.

Aurinkopuiston rakentaminen rajoittaa eläinten vapaata kulkemista, koska puusto poistetaan ja kiinteistö aidataan. Jos aidatun alueen kuitenkin pystyy kiertämään, kulkureitit eivät pitene kohtuuttomasti.

Vaikutukset maaperään sekä pinta- ja pohjavesiin

Suljetulle rikastushiekka-alueelle rakennetun aurinkovoimalan vaikutukset pinta- tai pohjavesiin ovat todennäköisesti vähäisiä ja riskit liittyvät lähinnä rikastushiekka-alueen sulkemistoimenpiteiden onnistumiseen. Hankkeen edetessä laaditaan tarkempi rakentamissuunnitelma.

Aurinkopaneeleissa mahdollisesti käytettävät kemialliset jäänestoaaineet sekä alueen kasvien kemialliset torjunta-aineet, mikäli alueella tarvitsee rajoittaa kasvillisuutta, voivat aiheuttaa haitallisia vaikutuksia pintavesiin sekä talousvesikäytössä oleviin kaivoihin. Suomessa ei ole aurinkopaneelien jäänestossa käytetty pääsääntöisesti kemikaaleja, vaan lumen ja jään poisto on tapahtunut tarvittaessa manuaalisesti. Valmiin aurinkovoimapuiston vaikutukset vesistöihin arvioidaan olevan vähäisiä. Alueen ojituksen suhde rikastushiekka-alueen ympäristön puhtaiden vesien oja järjestelyihin tulee tarkistaa.

Aurinkopaneelien johdosta hulevesien kuormituksen jakautuminen maaperään muuttuu, joka voi aiheuttaa eroosiota pintamaahan, mikäli tätä ei ole huomioitu alueen tarkemmassa rakentamissuunnitelmassa.

Maanmuokkaus hankealueella voi aiheuttaa kiintoaaineen ja ravinteiden kulkeutumista ojiin, ainakin hetkellisesti. Jos vesi kulkeutuu Kalajokeen asti, vaikutus Kalajoen vedenlaatuun olisi hyvin pieni, koska kiintoaine ehtii pitkän matkan aikana laskeutua ojiin. Lisäksi Kalajokea ympäröivät pellot aiheuttavat huomattavasti enemmän ravinnekuormitusta.

Maankäyttö

Hankkeen ei katsota olevan ristiriidassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kanssa.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa Hituran kaivosalueen kohdalla on merkintä ek-1 eli kaivosalue, jonka sulkemista valmistellaan tai alueelle haetaan vaihtoehtoja toimintaa. Kaavamerkintä alueelle on tullut Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa, joka vahvistettiin kesäkuussa 2018 ja sai lainvoiman tammikuussa 2022.

Maakuntakaavakarttaan ei ole merkitty luonnonsuojelualueita hankealueen välittömässä läheisyydessä. Maakuntakaavassa hankealuealue kuuluu maaseudun kehittämisalueeseen. Alueen läpi tai läheltä on tunnistettu maakuntakaavassa viheryhteystarve.

ASIAN KÄSITTELY

Viranomaisten kuuleminen

Asiassa on lähetetty lausuntopyyntö 1.8.2023 seuraaville tahoille: Elenia verkko Oyj, Fingrid Oyj, Haapajärven kaupunki, Nivalan kaupunki, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan museo, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes. Lausuntojen antamisen määräaika oli 31.8.2023. Lausunnot saatiin turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesilta, Nivalan kaupungilta, Pohjois-Pohjanmaan museolta (arkeologian osa-alueelta), Pohjois-Pohjanmaan liitolta, Fingrid Oyj:lta ja Elenia verkko Oyj:lta.

Viranomaisten lausunnot

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, vaaralliset kemikaalit ja räjähteet

Tukes antaa tämän lausunnon vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyä ja varastointia valvovana viranomaisena. Tukesin kaivosryhmä on tarvittaessa erikseen yhteydessä vanhan kaivosalueen hyödyntämisen osalta. Tukesin kemikaaliturvallisuuslain mukaisista lupa- ja valvontakohteista suunnittelualueen läheisyydessä on Orica Finland Oy:n pysyvä räjähdevarasto, joka sijaitsee alueen Hitura B-1 pohjoisimman osan ja Kalajoen välisellä alueella. Kohteen konsultointivöhykkeeksi Tukes on määritellyt 1,5 km. Etäisyyttä alueen Hitura B-1 rajalle on hieman yli 400 metriä ja lähimpiin suunniteltuihin aurinkopaneeleihin noin 500 metriä.

Räjähteiden varastointia koskevissa säädöksissä ei ole määritelty yksiselitteistä suojaetäisyyttä räjähdevarastosta aurinkovoimaloihin. Yksittäiseen asuttuun rakennukseen tai muuhun tehtaaseen kuin vaarallisten kemikaalien laajamittaiseen tuotantolaitokseen etäisyys Orica Finland Oy:n räjähdevarastosta tulee säädösten mukaan olla 597 metriä. Tukes katsoo, että tälle etäisyydelle räjähdevarastosta ei tule sijoittaa pysyviä työpaikkoja tai esimerkiksi räjähdevaraston toimintaan liittymättömiä tauko- ja huoltotiloja. Teknisiä rakenteita, kuten aurinkopaneeleita voi olla mahdollista sijoittaa mainittua suojaetäisyyttä lähemmäksi varastoa. Muita huomioitavia asioita alueen suunnittelussa ovat aurinkovoimalasta mahdollisesti aiheutuvan tulipaloriskin ja tulipalon

leviämisen hallinta, rakentamisen aikainen turvallisuus sekä räjähdevaraston liikenteen kuten räjähdekuljetusten turvallisuus. Mahdollisia riskejä kannattaa arvioida myös alueella toimivien eri osapuolten kesken.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, kaivosasiat

Tukesilta ei saatu kirjallista lausuntoa kaivosasioiden osalta, mutta puhelimitse saatiin 1.9.2023 lausuma, jonka mukaan kaivoslain perusteella kaivosaluetta voi käyttää vain kaivostoimintaan niin kauan kuin kaivospiiriä ei ole lakkautettu (Kaivoslaki 21 §).

Nivalan kaupunki

Nivalan kaupunki ei näe tarvetta YVA-menettelyyn Hituran aurinkoenergiahankkeessa.

Pohjois-Pohjanmaan museo

Hankealueelta ei tunneta muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita. Lähin tunnettu kiinteä muinaisjäännös Tölli (muinaisjäännöstunnus 1000004723, kivikautinen asuinpaikka) sijaitsee osa-alueesta A noin 520 metriä itään.

Suunnittelualueet ovat kuuluneet arkeologisen inventoinnin piiriin viimeksi vuonna 2005 Nivalan kaupungin inventoinnin yhteydessä. Vaikka aiempi arkeologinen selvitys on vanha, Pohjois-Pohjanmaan museo arvioi, että suunnittelualueet eivät ole maastoltaan ja topografialtaan potentiaalista uusille arkeologisen kulttuuriperinnön kohteille. Suurin osa hankealueesta sijaitsee lisäksi entisellä rikastushiekka-, selkeytys- ja palautusvesiallasvyöhykkeellä sekä entisellä sivukivien läjitysalueella, jonka vuoksi aluetta on jo muokattu runsaasti.

Pohjois-Pohjanmaan museo arvioi, että Nivalan Hituran aurinkoenergiahankkeen yhteydessä ei ole tarvetta YVA-menettelyyn arkeologisen kulttuuriperinnön osalta

Pohjois-Pohjanmaan liitto

Hankkeesta vastaavan toimittaman suunnitteluaineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida, mitä vaikutuksia etenkin osa-alueella B-1 on valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle.

Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan tämän laajan ja maiseman luonnetta muuttavan aurinkoenergia-alueen maisemavaikutuksia tulee selvittää YVA-menettelyssä.

Fingrid Oyj

Fingridillä ei tarvetta ottaa kantaa tähän Nivalan Hituran aurinkoenergiahankkeen YVA-menettelyn soveltamistarpeeseen.

Elenia verkko Oyj

Hakemuksessa Aurinkovoimala-alueen sähkön siirrosta todetaan, että sisäinen sähkönsiirto hoidettaisiin maakaapelein. Alueelle rakennettaisiin Kummuntien varteen hankealueen sisäinen sähköasema. Voimalakokonaisuus kytkettäisiin valtakunnan sähköverkkoon saneeraamalla olemassa oleva Hitura-Vepsu 110 kV voimajohto. Hakemuksen täydennysaineiston mukaan "Sähkönsiirron kumppaniksi on tulossa Elenia Oy tai Elenia Verkko Oyj."

Hituran aurinkoenergia hankkeen hankekehittäjän tulisi olla yhteydessä jakeluverkon haltijaan suunnitteluvaiheessa, hyvissä ajoin ennen aurinkovoimapuiston rakentamisen aloittamista, jotta voidaan varmistua sähköverkkoliitynnästä, liitynnän toteuttamisesta sekä vapaasta siirtokapasiteetista alueella. Alueella on kehitteillä useita eri vaiheessa olevia tuotantohankkeita, jotka mahdollisesti hyödyntäisivät saman voimajohdon siirtokapasiteettia. Elenia Verkko Oyj haluaa pysyä tietoisena Hituran aurinkovoimahankkeen etenemisestä sekä suunnitelluista sähkönsiirron vaihtoehtoista. Voimalan sisäisiä ja ulkoisia sähkönsiirtoreittejä suunniteltaessa on huomioitava Elenia Verkko Oyj:n johdot sekä suunnitelmat alueella.

Elenia Verkko Oyj:llä ei ole muuta huomautettavaa Hituran aurinkovoimahankkeen YVA-menettelyn tarveharkintaan ja YVA-menettelyn tarpeeseen liittyen.

Hankkeesta vastaavan kuuleminen

Saapuneet lausunnot toimitettiin hankkeesta vastaavalle vastineita varten 1.9.2023 (Elenia verkko Oyj:n lausunto 4.9.2023).

Hankkeesta vastaava on toimittanut 8.11.2023 vastineensa saapuneisiin lausuntoihin. Samassa yhteydessä hankkeesta vastaava on toimittanut seuraavat asiakirjat hankkeen suunnittelutilanteen edistyttyä:

- Skarta Energy Oy:n vastine lausuntoihin YVA-menettelyn soveltamistarpeesta Nivalan Hituran aurinkoenergiahankkeessa (12.10.2023)
- Asemapiirros (23.10.2023, ei huomioida päätöksenteossa. Päätöksenteossa huomioidaan 24.11.2023 päivätty asemapiirros)
- SGHAT-heijastusselvitys (3.11.2023)
- Kuvauspaikat ja havainnekuvat (2.11.2023)

20.12.2023

Hankkeesta vastaava on pyynnöstä toimittanut tiedot päivitetyn hankealueen pinta-alasta ja kokonaistehosta 15.11.2023 sekä luettelon laadituista tai laadittavista selvityksistä 16.11.2023.

Lisäksi hankkeesta vastaava on pyynnöstä toimittanut valmistuneet selvitykset sekä päivitetyn asemapiirroksen 27.11. ja 28.11.2023:

- Meluselvitys (14.11.2023)
- Selvitys paneelien vaikutuksesta kosteuden haihtuvuuteen rh-altaiden alueella (15.11.2023)
- Muuttolinnust selvitys (13.11.2023)
- Asemapiirros (24.11.2023)

Hankkeesta vastaavan vastine

Skarta Energy Oy on vastaanottanut ja perehtynyt Fingridin (viite 1), Elenia Verkko Oyj:n (viite 2), Nivalan kaupungin (viite 3), Museo- ja tiedekeskus Luupin (viite 4), Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKESin (viite 5) sekä Pohjois-Pohjanmaan liiton (viite 6) lausuntoihin, joiden mukaan niitä laatineet viranomaiset ja muut tahot eivät näe tarvetta YVA-menettelyn soveltamiseen. Skarta Energy Oy ottaa huomioon jatkosuunnittelussaan näissä lausunnoissa esitetyt muut kommentit.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa lausunnossaan 375/00.07.03/2023, 29.08.2023, että Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on antanut 16.5.2022 erillisen lausunnon, jonka mukaan noin 100 ha kokoiselle kaivoksen rikastushiekka-altaille sijoittuvan aurinkovoimahankkeen osalta ei tulla tekemään YVA-lain mukaista tarveharkintapäätöstä eikä hankkeessa edellytetä YVA-menettelyä. Lausunnon antamisen jälkeen hankesuunnittelu on laajentunut rikastushiekka-altaiden länsi- ja eteläpuolisille alueille sekä kaivoksen sivukivi-, ym. ympärysalueille.

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunnon mukaan hankkeesta vastaavan toimittaman suunnitteluaineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida, mitä vaikutuksia etenkin osa-alueella B-1 on valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle, minkä myötä tämän laajan ja maiseman luonnetta muuttavan aurinkoenergia-alueen maisemavaikutuksia tulee selvittää YVA-menettelyssä.

Suunnittelutyön edetessä Skarta Energy Oy on muuttanut hankerajausta päivittämällä molempien hankealueiden, A ja B-1, aluepiirustukset (liite 1). Tämä vastine perustuu päivitettyyn hankealuerajaukseen.

Päivitetyt aluepiirustukset osoittavat, että hankkeen lopullinen suunnittelualue rajoittuu entisen kaivoksen molempien alueiden rajojen sisäpuolelle eikä paneelien sijoittelu tule ulottumaan kaivoksen A- eikä B1-alueiden ulkopuolelle välttämättä rikastushiekka-altaiden länsi- ja eteläpuoliset alueet hankkeen A-alueen ympärillä sekä kaivoksen malmikivi-, sivukivi-

ym. ympärysalueet hankkeen B1-alueella. Suunnittelussa on myös huomioitu Kalajokilaakson valtakunnallisesti arvokas viljelymaisema, ja viljelyalueet on rajattu hankealueen ulkopuolelle. Hankkeen B1-alueella paneelikenttä tullaan sijoittamaan vahvasti B1-alueen keskiosaan malmikivi- sekä sivukivialueiden ja avolouhoksen väliin jättäen näin olleen reilusti tilaa paneelikentän sekä arvokkaiden viljelymaisemien ja lähiasutusten väliin. B1-alueelle sijoitettavan paneelikentän päivitetty pinta-ala on n. 14,5 ha. Uudella rajauksella hankkeen maisemalliset vaikutukset jäävät hyvin pieniksi.

Skarta Energy Oy on tehnyt kattavan heijastusselvityksen (liite 2) sekä havainnekuvat (liite 3), jotka kuvaavat sitä, miten tuleva aurinkovoimala tulee näkymään lukuisasta eri suunnasta, mm. merkittävän maiseman kannalta keskeisiltä suunnilta sekä lähimpien asuinkeskittymien suunnilta.

Heijastusselvityksen tuloksena ilmenee, että aurinkovoimalan vaikutus lähialueelle jää vähäiseksi. Todellisia häikäisy paikkoja ei ole. Esteettömässä maastossa selkeitä heijastuspaikkoja löytyi kaksi - hankealueen A pohjoisosa sekä alueen B eteläosa kaivosalueen risteysalueelle. Kummallekaan näistä alueista ei ole nykyisellään näköyhteyttä, lisäksi aluetta ympäröi koivumetsä. Selvityksen mukaan tarvetta häikäisyn suojaamiselle ei ole. Heijastuksen vaikutus tällaisenaankin esteettömässä maastossa on vähäinen.

Maisemavaikutusanalyysia varten hankealueella lokakuussa 2023 suoritettua maastokäynnin yhteydessä oli otettu 11 kuvaa useasta eri suunnasta, jotka ilmenevät tarkemmin liitteenä 3 toimitettavasta raportista. Tehtyjen havainnekuvien perusteella voidaan todeta, että paneelit tulevat suurimmaksi osaksi peittymään puiden ja kaivostoiminnan aikana muodostuneiden kukkuloiden taakse eivätkä näin ollen tule näkymään merkittävän maiseman kannalta keskeisiltä suunnilta sekä lähimpien asuinkeskittymien suunnilta. Ainoastaan kuvauskohdassa K3 tieltä pohjoiseen (B1-alueelle päin) paneeleita olisi nähtävissä, kuitenkin hyvin rajoitetusti.

Skarta Energy Oy:n näkemyksen mukaan tuleva aurinkovoimala ei aiheuta hankkeen huomattavasti kavennetun suunnittelualueen myötä sekä hankealueen kaivostoiminnan tuloksena muodostuneiden maisemamuotojen myötä merkittäviä maisema- eikä ympäristövaikutuksia, joita tulisi tarkastella YVA-menettelyssä.

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUKSEN RATKAISU

Hankkeesta vastaavan Skarta Energy Oy:n (Callio-Hitura solarpark Oy:n) Hituran alueiden A ja B-1 aurinkoenergiահankkeeseen **ei sovelleta**

ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (252/2017) mukaista arviointimenettelyä.

ELY-KESKUKSEN RATKAISUN PERUSTELUT

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä edellyttävät sellaiset hankkeet ja niiden muutokset, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia (YVA-laki 3 § 1 mom.). Hankkeet, joihin sovelletaan aina arviointimenettelyä, on määritelty YVA-lain liitteenä 1 olevassa hankeluettelossa.

Arviointimenettelyä sovelletaan lisäksi yksittäistapauksessa sellaiseen hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muuhunkin kuin 1 momentissa tarkoitettuun muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, hankeluettelon mukaisten hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia (YVA-lain 3§ ja 2 mom).

Päätöksenteossa on huomioitava hankkeen ominaisuudet ja sijainti sekä vaikutusten luonne. Päätöksenteon perustana olevista tekijöistä säädetään YVA-lain liitteessä 2 ja YVA-asetuksen 2 §:ssä (YVA-laki 3 § 3 mom.).

Yksittäistapauksia koskevassa harkinnassa tulee huomioida erityisesti YVA-direktiivin 2011/52/EU liitteen II mukaiset hankkeet, mm. kohta 3a) sähkön teolliset tuotantolaitokset (muut kuin hankeluettelossa mainitut). ELY-keskus toteaa, että harkinnan mukainen teollisen mittakaavan aurinkoenergiahanke on direktiivin tarkoittama sähköä tuottava teollinen energiantuotantolaitos.

Taustaa

Tällä hetkellä Suomessa ei ole yhtenäistä valtakunnallista ohjeistusta tai oikeuskäytäntöä siitä, mitä MRL:n mukaisia lupamenettelyjä teollisen kokoluokan aurinkovoimaloiden rakentamisessa sovelletaan. Hankkeissa tulee ratkaista tapauskohtaisesti, mitä lupamenettelyä kulloinkin sovelletaan. Lupamenettelyn arvioimisessa voidaan kiinnittää huomiota muun muassa hankkeen sijaintiin, suunnittelualueen olosuhteisiin, herkkyyteen ja suunnittelutarpeisiin sekä hankkeesta aiheutuviin vaikutuksiin myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioiden. MRL ei nykyisessä muodossaan mahdollista aurinkovoimaloiden toimenpide- tai rakennuslupien myöntämistä suoraan yleiskaavan perusteella. Mikäli suunnittelutarveratkaisun edellytykset eivät täyty, on alueelle laadittava asemakaava.

Hankkeesta vastaava on hakenut Nivalan kaupungilta hankkeelle suunnittelutarveratkaisua. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on antanut

hakemuksista lausuntonsa 17.8.2023. Nivalan kaupungin tekninen lupajaos on kokouksessaan 29.8.2023 § 54 ja § 55 päättänyt jättää suunnittelutarveratkaisut pöydälle lisäselvityksiä varten. Lisäksi päätöksissä on todettu, että YVA-tarveharkinnan tulee olla ratkaistu ennen kuin suunnittelutarveratkaisusta päätetään.

Hankkeen ja sijoittumispaikan ominaisuudet

Hankkeen ominaisuudet ja luonne

Teollisen mittakaavan aurinkovoimahankkeet ovat päätöksentekohetkellä vielä uusia, pääasiallisesti sääntelemättömiä hankemuotoja. Laajoista aurinkovoimahankkeista ei ole saatavilla kotimaista ympäristövaikutusten seurantatietoa eikä käyttökokemuksia. Tämän vuoksi YVA-tarvetta ja selvitystarpeita tarkasteltaessa on sovellettu varovaisuusperiaatetta.

Hankkeessa suunnataan muutettavan noin 110 hehtaaria pysyväisluonteisesti aurinkovoimatoimintaan. Suunniteltu aurinkovoimala sijoittuu (24.11.2023 asemapiirroksen mukaan) kokonaisuudessaan alueelle, jonka aikaisempi maankäyttömuoto on kaivostoiminta. Alueella on voimassa oleva kaivospiiri sekä kaivostoimintaa koskeva ympäristö- ja vesitalouslupa. Kaivosalueen sulkemistoimenpiteet ovat kesken.

Kaavoitus ja maankäyttö

Alueen maankäyttöä ohjaavat Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavat 1.–3. Maakuntakaavassa hakemuksien mukaiset hankealueet on osoitettu kaivosalueeksi, jonka sulkemista valmistellaan tai alueelle haetaan vaihtoehtoista toimintaa (ek-1). Hankealue kokonaisuudessaan kuuluu Kalajokilaakson maaseudun kehittämisalueeseen ja hankealue B-1 on Kalajokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Kalajokilaakson viljelymaisemat edustavat avaraa pohjalaista jokilaakson kulttuurimaisemaa. Maisema-alueen arvot perustuvat alueen laajoihin viljelynäkymiin, jotka kuvastavat alueen merkitystä pitkäaikaisena ja elinvoimaisena maatalousalueena. Maisema-alueelle ovat tyypillisiä lähes silmänkantamattomat peltonäkymät, joiden keskellä kirkkojen korkeat torninhuiput erottuvat perinteisinä, kauas näkyvinä maamerkkeinä.

Hankealueelta pohjoiseen on osoitettu oleva 110 kV voimajohto. Maakuntakaavassa hankealueen koillispuolella on viheryhteystarve- ja moottorikelkkareittimerkinnot. Viheryhteystarvemerkinnot osoitetaan kaupunkiseutujen ja jokilaaksovyöhykkeiden sisäisiä ja niitä yhdistäviä tavoitteellisia ulkoilun runkoreittejä ja niihin liittyviä pienialaisia virkistysalueita. Merkintään sisältyy sekä olemassa olevia että kehitettäviä ulkoilu-, pyöräily-, melonta- ym. reittejä. Yksityiskohtaisemmalla suunnittelulla tulee turvata virkistysalueiden ja -reittien seudullinen

jatkuvuus ja kehittäminen sekä liittyminen virkistyskeskuksiin, suojelualueisiin ja kulttuuriympäristöihin.

Pohjois-Pohjanmaan ilmasto- ja energiamaakuntakaavan laatiminen on vireillä. Kaavaluonnoksessa (21.6.2022) Hituran kaivosalueelle on osoitettu oleva 110 kV voimajohto (Hitura-Vepsu), joka yhdistyy kaavaluonnoksessa osoitettuun olevaan 110 kV:n pääsähköjohtoon ja ohjeelliseen 400 kV:n pääsähköjohtotarpeeseen.

Alueella ei ole yleiskaavaa tai asemakaavaa. Esitettyjen aineistojen mukaan aluetta lähimpänä voimassa oleva yleiskaava sijaitsee Haapaperän maisemallisesti arvokkailla peltoalueilla noin 2,7 kilometrin päässä hankealueesta. Lähimpänä voimassa oleva asemakaava sijaitsee Kurunpuhdon teollisuusalueella noin 5,8 kilometrin päässä hankealueesta. Hakemuksien hankesuunnitelmien mukaan alueella on tunnistettu kaavoitustarve vierivoiman tai muun teollisuusrakentamisen kaavoittamiseksi.

Alueella voimassa olevat Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavat 1.–3. ohjaavat alueen suunnittelua. Kaivosalueelle on osoitettu maakuntakaavassa käyttötarkoituksimerkintä, jossa kaivostoiminta päättyy ja/tai alueelle haetaan vaihtoehtoista toimintaa. Teollisen mittakaavan aurinkoenergian tuotantoalueen sijoittamista suositellaan erityisesti jo käytetyille, ei luonnontilaisille alueille. EMMI-hankkeen loppuraportissa on todettu, että nämä käytetyt, ns. brown field -alueet voivat olla *esim. pilaantuneiden maiden alueita tai esimerkiksi [...] entisiä teollisuusalueita ja kaivosalueita*.

Hakemuksen mukaista hanketta voidaan pitää maakuntakaavassa osoitetun käyttötarkoituksen mukaisena maankäyttönä ja siten alueelle soveltuvana. Vaihtoehtoiselle tai uudelle maankäytölle on kuitenkin oltava toimintaedellytykset kyseessä olevalla alueella ja sen on oltava myös yhteensovitettavissa ympäröivään maankäyttöön. Arviointi hankkeen soveltuvuudesta alueelle tulee perustua riittäviin selvityksiin.

Hakemuksen mukaan voimalalla tuotettu sähköenergia on tarkoitus siirtää valtakunnan sähköverkkoon saneeraamalla olemassa oleva 110 kV voimajohto. Kyseessä olevalle Hitura-Vepsu 110 kV voimajohdolle on laadittu esiselvitys johdon saneeraamiseksi. ELY-keskus on lausunnossaan 26.4.2022 todennut ettei ko. voimajohdon saneeraushanke ole YVAL:n edellyttämä hanke. YVA-tarveharkinta-aineistoissa ei ole arvioitu hankkeen vaikutuksia laajemmin alueen sähkönsiirtokapasiteetin riittävyyteen. Esitetyn aineiston mukaan ”sähkönsiirron kumppaniksi on tulossa Elenia Oy tai Elenia Verkko Oyj.” Elenia Verkko Oyj on lausunnossaan todennut, että hankekehittäjän tulisi olla yhteydessä jakeluverkon haltijaan suunnitteluvaiheessa, hyvissä ajoin ennen aurinkovoimapuiston rakentamisen aloittamista, jotta voidaan varmistua

sähköverkkoliitynnästä, liitynnän toteuttamisesta sekä vapaasta siirtokapasiteetista alueella. Alueella on kehitteillä useita eri vaiheessa olevia tuotantohankkeita, jotka mahdollisesti hyödyntäisivät saman voimajohdon siirtokapasiteettia.

Hankealueen B-1 lounaispuolella sijaitsee vanhoja kaivostoiminnan aikaisia rakennuksia, joihin on sijoittunut uutta yritystoimintaa. Lisäksi hankealueen B-1 koillispuolella sijaitsee räjähdevarasto, jonka konsultointivöhykkeeksi Tukes on asettanut 1,5 km.

ELY-keskus toteaa, että maankäytöllisesti hanke vastaa 24.11.2023 päivätyssä asemapiirroksessa hankealueella A melko hyvin hanketta, jonka osalta ELY-keskus on antanut 16.5.2022 lausunnon, jonka mukaan hanke ei edellytä YVA-lain mukaista arviointimenettelyä. B-1-alueelle sijoittuva noin 14,5 hehtaarin kokoinen osa-alue ei muuta merkittävästi hankkeen maankäytöllisiä vaikutuksia.

Maisema ja rakennettu kulttuuriympäristö

Hankealue A rajautuu sen luoteis-pohjoisnurkasta valtakunnallisesti arvokkaalle Kalajokilaakson maisema-alueelle. Hankealue B-1 on kokonaisuudessaan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Pohjois-Pohjanmaan museo ei ole antanut lausuntoa hankkeen YVA-tarveharkintaan, mutta hanketta koskevista suunnittelutarveratkaisuista museo on antanut lausunnon 7.8.2023. Lausunnossa museo on todennut, että "Valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille ei ensisijaisesti tule suunnitella ja rakentaa suurimittakaavaisia energiahankkeita, joilla voi olla vaikutusta maiseman arvoihin. Hituran aurinkovoimalan hankealue sijoittuu kuitenkin kokonaisuudessaan Hituran käytöstä poistuneen kaivoksen rikastushiekka, sivukivi-, selkeytys- ja palautusvesiallasvyöhykkeiden alueille, eli maisemavaurioita jo kokeneille alueille. Pohjois-Pohjanmaan museon näkemys on, että Hituran aurinkovoimalahankkeen jatkosuunnittelussa tulee tarkoin huomioida Kalajokilaakson valtakunnallisesti arvokas viljelymaisema arvioimalla kattavan selvityksen kautta hankkeen maisemalliset vaikutukset siihen sekä alue B1:n että alue A:n osalta."

Pohjois-Pohjanmaan liitto on lausunnossaan 29.8.2023 esittänyt hankkeeseen sovellettavan YVA-menettelyä, koska suunnitteluaineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida, mitä vaikutuksia etenkin alueella B-1 on valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle.

ELY-keskus toteaa, että hankkeesta vastaava on Pohjois-Pohjanmaan museon ja Pohjois-Pohjanmaan liiton lausuntojen jälkeen muuttanut hankesuunnitelmaa merkittävästi ja laatinut muutetusta hankkeesta kattavan määrän havainnekuvia. Hankkeesta vastaava on arvioinut, että paneelit tulevat suurimmaksi osaksi peittymään puiden ja kaivostoiminnan

aikana muodostuneiden kukkuloiden taakse eivätkä näin ollen tule näkymään merkittävän maiseman kannalta keskeisiltä suunnilta sekä lähimpien asuinkeskittymien suunnilta. Havainnekuvien perusteella ELY-keskus arvioi, että hankkeen maisemalliset vaikutukset eivät esitetystä muodossa nouse merkittäviksi.

Kaivostoiminta alueella

Hituran kaivosalueella on louhittu ja rikastettu nikkelipitoista malmia vuosina 1970–2013. Kaivosalue koostuu rikastushiekka-alueesta sekä rikastamosta, sivukivialueista ja avolouhoksesta. Alueella on voimassa 13.8.2010 myönnetty kaivoksen ympäristö- ja vesitalouslupa (PSAVI/3/04.08/2010) sekä siihen kohdistuvat muutosluvat. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on antanut 20.11.2014 päätöksen kaivoksen sulkemisen toteutussuunnitelman hyväksymisestä. Päätöksestä on valitettu Vaasan hallinto-oikeuteen, joka on antanut asiassa 27.4.2017 päätöksensä.

Kaivostoiminta keskeytettiin vuonna 2013. Kaivosyhtiön hakeuduttua konkurssiin vuonna 2015 Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on ympäristönsuojelulain valvontaviranomaisena tehnyt 11.5.2016 päätöksen Hituran kaivoksen sulkemistoimenpiteistä. Päätöksen mukaisesti ELY-keskuksen vesistöyksikkö on teettänyt toimintaa koskevassa ympäristöluvassa toiminnanharjoittajan velvollisuudeksi asetetut kaivannaisjätealueiden sulkemistoimenpiteet vuosina 2017–2022, koska kaivosyhtiön konkurssipesä on ollut varaton ja kykenemätön vastaamaan velvoitteistaan. Ympäristöluvista määrätyt sulkemistoimet ovat kesken. Vesistöyksikön lausuntopyyntö Hituran kaivoksen sulkemistoimenpiteiden ja laadunvalvonnan luvamukaisuudesta on vireillä ELY-keskuksen ympäristönsuojeluyksikössä. Sulkemistoimien jälkeen nykytilanteen valossa kaivosyhtiön konkurssipesä ja ELY-keskus hakevat ympäristö- ja vesitalousluvalle toiminnan lopettamista koskevien velvoitteiden määräämistä Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta. Hakemukseen sisältyy mm. koko kaivosaluetta koskeva vesienkäsittelysuunnitelma sulkemisen jälkeisenä aikana.

Tällä hetkellä ei voi lainkaan ennakoida, mitä velvoitteita aluehallintovirasto myöhemmin päätöksessään antaa toiminnan lopettamiseen sekä vesienkäsittelyyn liittyen. Myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin mahdollinen kaivospiirin lakkauttamispäätös saattaa aiheuttaa tulevaisuudessa sellaisia velvoitteita, mitä ei voida tässä yhteydessä ennakoida. Mikäli tulevat velvoitteet ovat ristiriidassa aurinkovoimalan kanssa, voi se johtaa aurinkovoimalan osittaiseen purkamiseen tai siirtämiseen. ELY-keskus toteaa, että aurinkovoimala rakennetaan tässä tapauksessa toiminnanharjoittajan omalla riskillä.

20.12.2023

Rikastushiekka-allasta ympäröivä pato on luokiteltu patoturvallisuuslain mukaisesti 2. luokan padoksi ja palautusvesialtaan padot 3. luokan padoiksi. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen vesistöyksikkö on esittänyt allasalueen sulkemistoimien valmistuttua patoturvallisuusviranomaiselle kaikkien allasalueen patojen luokituksen poistamista. Luokittelupäätöstä ei ole vielä saatu, mutta alustavan suullisen arvion mukaan rikastushiekka-altaan padot olisivat jäämässä luokittelun piiriin. Rikastushiekka-allas on kaivoksen ympäristöluvassa luokiteltu suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavaksi kaivannaisjätealueeksi.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus muistuttaa patoturvallisuusviranomaisen antamasta lausunnosta 21.4.2022, joka koski vuonna 2022 rikastushiekka-alueille suunnitteilla olevaa aurinkovoimahanketta. Hituran kaivoksen padot ovat kaivoksen sulkemisesta ja rikastushiekka-alueen peittämisestä huolimatta edelleen patoturvallisuuslain (494/2009) 11 §:n mukaisesti luokiteltuja patoja. Patoturvallisuuslain 15 §:n mukaan padon omistaja on velvollinen pitämään padot kunnossa, 16 §:n mukaan käyttämään niitä vaaraa aiheuttamatta ja 17§:n mukaan tarkkailemaan niitä hyväksytyn tarkkailuohjelman mukaisesti.

Rikastushiekka-alueen pintavesien poisto perustuu sulkemissuunnitelman mukaan olennaisesti kasvillisuuden aiheuttamaan veden haihtumiseen, koska alueet on muotoiltu koveriksi. Lähinnä ainoastaan rankkasateilla sekä lumen sulamisaikaan koverien alueiden keskellä oleviin avo-ojiin valuu pintavaluntana runsaammin vettä.

Rikastushiekka-alueen peittorakenteiden ja kasvipeitteen tarkoitus on vähentää huleveden imeytymistä rikastushiekkatäyttöön mahdollisimman paljon. Mikäli haihtuminen vähenee aurinkovoimalan rakentamisen vuoksi, pintarakenne ei tällöin toimi kuten on suunniteltu. Tällöin on mahdollista, että vesi jää ajoittain seisomaan koverien alueiden keskelle ja veden imeytyminen rikastushiekkaan lisääntyy. Tällöin lisääntyy myös rikastushiekasta pois suotautuvan, mahdollisesti haitta-aineilla pilaantuneen pohjaveden määrä.

Hankkeesta vastaava on laatinut selvityksen hankkeen vaikutuksista rikastushiekka-altailla tapahtuvaan haihduntaan. Selvityksen mukaan aurinkopaneelit vaikuttavat varjostamisen kautta kasvillisuuden olosuhteisiin myönteisesti. Voimalan on kuitenkin arvioitu vähentävän haihduntaa noin 5–10 %, mikä vastaavassa määrin lisää pintavaluntana poistuvan veden osuutta. ELY-keskus toteaa, että pintavalunnan lisäys ei merkittävästi vaikuta alueen vesienhallintaan.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus katsoo, että alueella olleen kaivostoiminnan myötä alueen käyttöön muuhun tarkoitukseen liittyy ympäristöllisiä riskejä. Hankkeen osa-alue A sijoittuu rikastushiekka-altaalle, eli alueelle, jolle on loppusijoitettu malminrikastustoiminnassa

syntyntä jätteenä. Allas voi aiheuttaa suuronnettomuuden vaaraa. Allasta ympäröivä 2-luokan pato voi onnettomuuden sattuessa aiheuttaa vaaraa terveydelle taikka vähäistä suurempaa vaaraa ympäristölle tai omaisuudelle. Näin ollen hankkeen sijoittumispaikka on herkkä muutoksille. Aurinkovoimalahankkeessa sijoittumispaikka on huomioitu mm. voimaloiden perustamisratkaisussa. Perustukset on esitetty toteutettavan kelluvina, jotta rikastushiekka-altaan sulkemistoimenpiteiden yhteydessä toteutettuja rakenteita ei tarvitse rikkoa hankkeen rakentamistoimien yhteydessä.

Hankkeen rakentamisen aikaisia ympäristövaikutuksia ei ole juurikaan eritelty YVA-tarveharkinta-aineistossa. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus katsoo, että hanketta suunniteltaessa ja toteutettaessa tulee huolehtia sijoittumispaikkaan liittyvien riskien hallinnasta erityisellä huolellisuudella voimalan koko elinkaaren aikana. Esimerkiksi rikastushiekka-allasalueella hankkeen rakentamis-, ylläpito- ja purkamisvaiheessa tehtävien konetöiden suunnittelussa ja suorittamisessa on huomioitava, että altaan peittorakenteita ei vahingoiteta.

Huomioiden hankkeen sijoittuminen suljetulle kaivoksen rikastushiekka-alueelle, ei alueella ole mahdollista rakentaa uusia raskaan kaluston kantavia kulkuväyliä, mikä on ristiriidassa pelastuslaitosten kumppanuusverkoston julkaiseman aurinkosähköjärjestelmien paloturvallisuusohjeen kanssa. Hankealuetta A koskevan suunnittelutarveratkaisun hakemussuunnitelman mukaan asiassa on saatu johtavan palotarkastajan suullinen lausunto, jonka mukaan sammutus- ja pelastustoiminta suunnitellaan henkilövahinkoriskit minimoiden ja omaisuus vakuutusjärjestelyin. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus toteaa, että jatkosuunnittelussa tulee kuulla Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitosta ja suunnitella alueen pelastustoiminta sijainnin asettaminen puitteiden sekä pelastuslaitoksen ohjeistuksen mukaan.

Vaikutukset kasvillisuudelle, luontotyypeille ja linnustolle

Skarta Oy on laatinut ympäristöolosuhteiden selvityksen (12.6.2023) Hituran aurinkopuiston suunnittelualueelle. ELY-keskus on todennut selvityksen suunnittelutarveratkaisua koskevassa lausunnossaan (17.8.2023) pääosin asianmukaiseksi ja antavan riittävästi luontotietoa alustavaan hankesuunnitteluun.

ELY-keskus on todennut, että ennen hankkeen toteutumista tulee vaikutustenarviointia varten tehdä maastotöihin perustuvia luontoselvityksiä etenkin kasvillisuuden, luontotyyppien ja linnuston osalta alueen luontoarvojen selvittämiseksi. Selvitykset tulee kohdistaa etenkin kaivosaluetta ympäröiville metsäisille alueille sekä peltoalueiden reunoille. Linnustonselvitysten maastotyöt tulee ulottaa myös kaivoksen allasalueelle sen verran, että saadaan vaikutustenarviointia varten riittävästi tietoa

alueen avoimilla kentillä lepäilevistä muuttolinnuista sekä pesimälajeista. Kalajoen peltoalueen merkitys pesimälinnustolle tulisi selvittää ainakin lähtötietoselvityksen (esim. alueen tuulivoimahankkeita varten tehdyistä selvityksistä) avulla.

Niin ikään lausunnossa on todettu, että luontodirektiivin liitteiden IV ja II lajien mahdollista esiintymistä hankkeen vaikutusalueella tulee selvittää vähintään asiantuntija-arviona lajien levinneisyystietojen ja elinympäristövaatimusten perusteella. Mikäli asiantuntija-arvion perusteella laji mahdollisesti esiintyy alueella ja lajille voi kohdistua vaikutuksia, tarvittava pohjatieto vaikutusten arviointia varten on hankittava maastoselvityksen avulla.

24.11.2023 päivätyn asemapiirroksen mukaan hanke ei ulotu aiemmassa lausunnossa tarkoitetuille kaivosaluetta ympäröiville metsäisille alueille tai peltoalueille. Hankealueen muuttumisen myötä myös maastotöihin perustuvien selvitysten tarve on muuttunut, eikä ELY-keskus näe tarvetta maastotyönä tehtävälle kasvillisuusselvitykselle.

Linnuston osalta hankkeessa on laadittu 13.11.2023 päivätty muuttolinnustoselvitys. Selvitys perustuu olemassa olevaan tietoon ja aikaisempiin alueen lähistöllä toteutettuihin selvityksiin. Selvityksen mukaan Hituran kaivosalue ei ole muuttolinnuille erityisen tärkeää lepäily- tai ruokailu-aluetta, joten muuttolinnustoon kohdistuvien vaikutusten on arvioitu jäävän vähäisiksi. ELY-keskus yhtyy tähän näkemykseen ottaen huomioon hankealueen pienen pinta-alan suhteessa ympäröiviin peltoalueisiin sekä sen, että linnustollisesti arvokkaiksi arvioidut alueet on rajattu pois hankealueesta. Näin ollen maastoselvityksiä muuttolinnuston osalta ei ole tarpeen tehdä. Aurinkovoimala-alueiden linnustovaikutuksista on kuitenkin varsin vähän tutkimustuloksia, minkä vuoksi linnustovaikutusten osalta on syytä suorittaa seuranta etenkin mahdollisten heijastusvaikutusten vuoksi.

Pesimälinnuston osalta selvityksiä ei ole esitetty. Hankealueen ja sen lähiympäristön lintuhavaintoihin kuuluu useita uhanalaisia, EU:n lintudirektiivin liitteen I sekä rauhoitettuja lajeja. Esitetyistä selvityksistä ei ilmene hankealueen merkitystä näille lintulajeille, kuten esimerkiksi, onko lajeilla hankealueella pesimäreviiri. Hankealueella pesivien lintujen laji- ja yksilömääristä ei myöskään ole esitetty ajantasaista tietoa. Tästä syystä hankealueelle on tehtävä pesimälinnustoselvitys, jossa edellä mainitut lajiryhmät ja seikat on huomioitu molemmilla hankealueilla (A ja B). Muuttolinnustoselvityksessä on maininta uhanalaisen törmäpääskyn pesinnästä hankealueella. Tästä syystä ELY-keskus toteaa, että sivukivi- ja maanlajitysalueen merkitys eritoten törmäpääskyn pesinnälle on selvitettävä huolellisesti.

Vesistövaikutukset

Hanke sijoittuu alueelle, jonka rikastushiekka-alueen suotovedet käsitellään tällä hetkellä alueella sijaitsevassa puhdistamossa. Kaivoksen sulkemistoimien jälkeen ympäristö- ja vesitalousluvalle haetaan toiminnan lopettamista koskevien velvoitteiden määrittämistä Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta. Hakemukseen sisältyy mm. koko kaivosaluetta koskeva vesienkäsittelysuunnitelma sulkemisen jälkeisenä aikana. Tällä hetkellä ei voida ennakoida, mitä velvoitteita aluehallintovirasto myöhemmin päätöksessään antaa esimerkiksi vesienkäsittelyyn liittyen. Näin ollen tiedossa ei ole, millaisia vesienkäsittelyrakenteita tai -ratkaisuja alueella on kaivostoiminnan jäljiltä aurinkovoimaloiden rakentamisvaiheessa. Esitetyissä YVA-tarveharkinta-aineistoissa ei ole myöskään esitetty juurikaan tietoja suunnitelluista vesienkäsittelyratkaisuista. Asiaan liittyy selkeä yhteensovittamistarve hankkeen ja kaivostoiminnan välillä.

Heijastus- ja meluvaikutukset

Hankkeen yhteydessä on laadittu heijastusselvitys, jossa on tarkasteltu aurinkovoimalan mahdollisia heijastusvaikutuksia maantieliikenteelle. Tarkastelu on laadittu SGHAT (Solar Glare Hazard Analysis Tool) -arviointityökalun avulla. SGHAT tarkastelee heijastumia kolmella asteikolla: vihreä (pieni mahdollisuus jälkikuvaan), keltainen (todennäköinen jälkikuva), punainen (pysyvä verkkokalvon vaurioituminen). Selvityksessä on esitetty, että voidaan todeta aurinkovoimalan vaikutus lähialueille vähäiseksi. Todellisia häikäisykohteita ei ole, jonka vuoksi simulointi suoritettiin ilma näköesteitä. Esteettömässä maastossa selkeitä heijastuspaikkoja löytyi kaksi. Alueen A pohjoisosassa järvikyläntien itäosaan, sekä alueen B eteläosa kaivosalueen risteysalueelle. Kummallekaan näistä alueista ei ole nykyisellään näköyhteyttä, mutta tulevien alueen, aurinkovoimalasta riippumattomien, muutostöiden myötä voi häikäisyvaikutus olla mahdollinen.

Selvityksessä suositellaan puuston säilyttämistä alueilla, jolloin suora häikäisy estyy. Selvityksen mukaan aurinkovoimalan toteuttajaa voidaan myös edellyttää maisemoimaan voimalansa näiltä sivuilta, mutta tällä hetkellä tarvetta häikäisyn suojaamiselle ei ole olemassa. On huomioitava, että heijastuksen vaikutus tällaisenaankin esteettömässä maastossa on suhteessa vähäinen.

Hankkeen yhteydessä on laadittu myös meluselvitys, jossa on selvitetty aurinkovoimalan alueelle sijoitettavien invertteri- ja muuntamolaitteiden aiheuttamat melutasot viereisten rakennusten julkisivuilla sekä pihalla. Melulaskennassa käytettiin 3D-maastomallin huomioivaa SoundPLAN 9.0 -laskentaohjelmaa ja sen sisältämää yleistä teollisuusmelun

laskentamallia. 3D-laskentamalli ottaa huomioon etäisyysvaimenemisen, ilman äänenabsorption, maastonmuodot, esteet, heijastukset sekä maanpinnan absorptio-ominaisuudet. Laskentamallissa on oletuksena ns. vähän ääntä vaimentavat olosuhteet, eli lievä myötätuuli melulähteestä laskentapisteeseen päin. Laskentatulosteissa olevat meluvyöhykkeet eivät siis esiinny yhtä laajoina samanaikaisesti, vaan ainoastaan laskentaoletuksen mukaisessa myötätuulitilanteessa.

Suurimmat melutasot kohdistuvat paneelikenttäalueen 9 lounaispuolella sijaitsevalle asuinkiinteistöille, jossa melutaso on suurimmillaan 35 dB. Aurinkovoimalasta aiheutuvat melutasot alittavat Valtioneuvoston päätöksen (993/1992) mukaiset päivä- ja yöajan meluohjearvot lähistöllä olevilla asumiseen käytettävillä alueilla, loma-asumiseen käytettävillä alueilla sekä luonnonsuojelualueilla.

ELY-keskus katsoo, että hankkeessa on esitetty asianmukaiset selvitykset voimalahankkeen meluvaikutuksista sekä tieliikenteelle kohdistuvista heijastusvaikutuksista.

Yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa

YVA-lain liitteen 2 kohdan 1 mukaisesti hankkeen ominaisuuksia tarkastellessa on otettava huomioon erityisesti hankkeen koko ja sen yhteisvaikutukset muiden olemassa olevien ja/tai hyväksyttyjen hankkeiden kanssa.

Hankkeesta vastaava ei ole YVA-tarveharkinta-aineistossa eritelty hankkeita, joiden kanssa Hituran aurinkovoimalahankkeella voisi olla yhteisvaikutuksia. ELY-keskus katsoo, että yhteisvaikutusten osalta hankkeessa merkittävintä lienee hankkeen sijoittuminen kaivosalueelle. Alueella on voimassa kaivostoiminnan ympäristö- ja vesitalouslupa sekä kaivospiiri. Kaivospiirin lakkauttamisen ja ympäristö- ja vesitalousluvan rauettamisen jälkeen alueeseen tulee kohdistumaan jälkihoitovelvoitteita, joiden kanssa aurinkovoimalan toiminta tulee yhteensovittaa.

Mikäli hankkeen sähkönsiirtoa ei ole mahdollista toteuttaa esitetyllä tavalla saneeraamalla olemassa oleva Hitura-Vepsu 110 kV voimajohto, ja liittämällä se johdonvarsiliitynnällä Elenian Nivala–Pysäysperä-voimajohtoon, muodostunee uudesta voimajohtotarpeesta tässä YVA-tarveharkinta-asiassa ennakoimattomia yhteisvaikutuksia muiden voimajohtojen ja voimajohtohankkeiden kanssa. Mikäli hankkeen sähkönsiirto toteutetaan muulla kuin esitetyllä tavalla, tulee sähkönsiirron osalta tarkastella YVA-menettelyn tarve erikseen.

Huomioitavat haittojen välttämisen- ja ehkäisemistoimenpiteet

YVAL 13 § mukaan niissä tapauksissa, joissa arviointimenettelyä ei edellytetä, päätöksessä on todettava myös mahdolliset hankkeesta

vastaavan esittämät hankkeen ominaisuudet ja erityiset toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen haitallisia ympäristövaikutuksia.

Hankkeesta vastaava on 8.11.–28.11. toimitettujen päivitettyjen tietojen perusteella huomionnut suunnittelussa haittojen välttämisen ja ehkäisemistoimenpiteitä mm. supistamalla hankealuetta sekä alueella A että B-1. Osa-alueella A hankealue ei viimeisimmän suunnitelman mukaan sijoitu metsäiselle alueelle eikä rikastushiekka-altaiden pintavesi- ja suotovesiojien kohdalle. 1.8.2023 mukaisella hankekuvauksella hanke olisi sijoittunut hankealueella A metsätalouskäytössä olevalle alueelle noin 40 hehtaarin alalla. Hankealue olisi rajautunut suoraan Järvikylän kappelin ja hautausmaan alueeseen. Hankealueella A suunnitellut voimat sijoituivat myös rikastushiekka-altaan jarosiittialueelle.

Osa-alueella B-1 hankealue on merkittävästi pienentynyt, eikä suunnitelma enää ulotu sivukivialueille eikä peltoalueille. Sekä selkeästi ympäristöään korkeammille sivukivialueille että avoimille peltoalueille sijoitettuna aurinkovoimalat olisivat suunnitteluratkaisuista riippuen saattaneet aiheuttaa tunnistettavia haittoja valtakunnallisesti arvokkaalle Kalajokilaakson maisema-alueelle. Asiaa ei kuitenkaan ollut selvitetty alkuperäisessä YVA-tarveharkinta-aineistossa, ja päivitetystä aineistosta alueet on jätetty pois, joten 1.8.2023 mukaisen hankkeen vaikutusten merkittävyyden arviointia varten ei ole riittäviä aineistoja.

Täydennetyn YVA-tarveharkinta-aineiston mukaisella B-1-alueen käytöllä ei aineistojen perusteella aiheudu vaikutuksia, joita voisi pitää merkittävinä valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle.

Hankealueella B-1 1.8.2023 mukainen hanke olisi ulottunut myös kiillegneissikasan ja avolouhoksen vieressä ns. kolmijalan alueelle, jolla maaperässä on öljyä. Myös lähempänä rikastamorakennuksia on todettu maaperän pilaantumista. Hankealueen supistumisen myötä aurinkovoimaloita ei suunnitella edellä mainituille alueille. ELY-keskus kuitenkin huomauttaa, että kaivosalueella myös muualla saattaa olla pilaantunutta maaperää, joka ei ole tiedossa.

Hankealueella B-1 sivukivialueiden ja avolouhoksen välissä on kaksi maanottoaluetta, joista on otettu pintamaata ja savea kaivoksen sulkemistoihin. Maanottoalueet ovat nykyään vesialueita. 1.8.2023 mukainen hanke sijoittui myös näille vesialueille. ELY-keskus katsoo, että vesialueiden kuivattamisesta ja täyttämisestä olisi voinut aiheutua vaikutuksia mm. vesialueita käyttävälle linnustolle. Asiaa ei ollut selvitetty hakemusaineistossa. 24.11.2023 päivätyn asemapiirroksen mukainen hanke ei sijoitu näille alueille.

1.8.2023 mukaisesta hakemussuunnitelmasta B-1 ja aluepiirustuksesta B ilmenee, että osalla sivukivialueesta oli tarkoitus tehdä maansiirtotöitä

alueen muotoilemiseksi aurinkopuistolle sopivaksi. ELY-keskus toteaa, että sivukivialueilla peittorakenteet on tehty lähinnä tasannealueille ja jyrkät luiskat on jätetty peittämättä. Maansiirtotyöt sivukivikasoilla voivat tuottaa merkittäviäkin vaikutuksia. Kasojen kaivaminen ja muotoilu rikkoo peittorakenteet ja lisää jätealueelta liukenevien haitta-aineiden, kuten nikkelin, kuormitusta ympäristöön. Sivukivikasat ovat lohkareisia ja niissä voi syntyä rapautumisen ja eroosion myötä painumia ja syöpymiä. Jyrkissä luiskissa voi tapahtua paikallisia sortumia. Vaikutuksia ei ollut tunnistettu hakemusaineistossa. 24.11.2023 päivätyn asemapiirroksen mukainen hanke ei sijoitu näille alueille.

ELY-keskus katsoo, että hankealueen supistamisella on lievennetty hankkeen vaikutuksia mm. maisemaan, maankäyttöön, maaperään, metsätalouteen ja metsäluontoon sekä vältetty voimaloiden sijoittaminen niille alueille, joille voimaloiden sijoittaminen olisi edellyttänyt sivukivikasojen uudelleen muotoilemista. Hankkeen suunnitteluratkaisuja rikastushiekka-allasalueen osalta on edistetty siten, että hankkeen toteuttamisella on mahdollisimman pienet vaikutukset veden haihduntaan altaalta.

Lievennystoimia erityisesti turvallisuuden ja riskienhallinnan osalta tulee edelleen pohtia hankkeen jatkosuunnittelussa.

Yhteenveto

YVA-tarveharkinta-aineiston perusteella suunnitellusta Hituran alueiden A ja B-1 aurinkovoimalahankkeesta ei todennäköisesti aiheutuisi, ottaen huomioon hankkeen ominaisuudet ja sijainti sekä vaikutusten luonne, todennäköisesti laadultaan tai laajuudeltaan sellaisia merkittäviä ympäristövaikutuksia, jotka kokonaisuutena olisivat rinnastettavissa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa mainittujen hankkeiden merkittäviin ympäristövaikutuksiin, kun otetaan huomioon myös todennäköiset yhteisvaikutukset ja esitetyt lieventämistoimet.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus katsoo, että hanketta suunniteltaessa ja toteutettaessa tulee huolehtia sijoittumispaikkaan liittyvien riskien hallinnasta erityisellä huolellisuudella voimalan koko elinkaaren aikana.

Mikäli hanke muuttuu nyt esitetystä tai sitä myöhemmin laajennetaan (verrattuna 28.11.2023 toimitettuun 24.11.2023 päivättyyn asemapiirrokseen), tulee YVA-menettelyn tarve arvioida uudestaan.

Tukes (kaivosviranomaisen) katsoo 1.9.2023 puhelimitse saadun lausuman mukaan, että hankkeen toteuttaminen edellyttää alueella voimassa olevan kaivospiirin lakkauttamista. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus katsoo, että asiassa on toimittava kaivosviranomaisen ohjeistamalla tavalla.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus toteaa, että hankkeessa tulee huomioida alueella voimassa olevan ympäristö- ja vesitalousluvan velvoitteet ja yhteensovittaa toiminta kaivostoiminnan sulkemisen ja jälkihoidon kanssa. Hankkeen toteuttamissuunnitelmat tulee toimittaa hyväksyttäväksi ympäristö- ja vesitalousluvan valvojana toimivaan Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ympäristönsuojeluyksikköön viimeistään 3 kk ennen suunniteltuihin toimenpiteisiin ryhtymistä. Hankkeesta vastaavan on sovittava luokiteltujen patojen omistajasta sekä ympäristö- ja vesitalousluvan mukaisen toiminnan jälkihoitovelvoitteiden hoitajasta kaivosyhtiön konkurssipesän ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen vesistöyksikön kanssa.

SELVILLÄOLOVELVOLLISUUS

Vaikka hankkeeseen ei sovellettaisi arviointimenettelyä, on hankkeesta vastaavan sen lisäksi, mitä erikseen säädetään, oltava riittävästi selvillä hankkeensa ympäristövaikutuksista siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää (YVA-laki 31 §).

HUOMIOITAVAKSI JATKOSSA

Vedenkäsittely, patoturvallisuustarkkailu ja vesitarkkailu jatkuvat Hiturassa toistaiseksi ELY-keskuksen toimeksiannoissa. Kaivoksen vedenkäsittelyyn ja vesienhallintaan liittyen rikastushiekka-alueella eli hankealueella A liikutaan päivittäin. Vesinäytteitä otetaan säännöllisesti tarkkailuohjelman mukaan mm. rikastushiekka-alueelta, avolouhoksesta, sivukivialueilta tulevista vesistä ja kaivoksen lähiympäristön pohjavesiputkista. Hankealueilla olevat seurantaputket tulee säilyttää ja putket tulee pystyä tarvittaessa myös huuhtelemaan. Kaivosalueen vesienjohtamisjärjestelyitä ei saa muuttaa (mm. kaivot, rummut, ojat, putket, jätealueiden pinnanmuodot). Vedenkäsittelyn, vesienhallinnan ja vesienjohtamisjärjestelyiden hoidon ja kunnossapidon vaatima tila ja kulkuyhteydet on säilytettävä.

Hankkeen suunnittelussa on huomioitava, että rikastushiekka-allas 1:llä ja 2:lla viivytetään pintavesiä lähinnä ojustossa sade- ja sulamisjaksoilla. Entinen palautusvesiallas toimii hulevesien tasausaltaana ja siinä on aina vettä. Rikastushiekka-allas 1:llä esiintyy muutaman hehtaarin alalla haitallista vieraslajia, lupiinia. Hituran 2. vaiheen sulkemisurakkaan liittyvä lupiinin torjunta jatkuu urakan takuuajan päättymisen jälkeen sulkemisurakoitsijan Nyab Finland Oy:n toimesta.

Jätealueiden peittorakenteille ei saa aiheutua vaurioita, eikä eroosio tai veden imeytyminen maaperään saa lisääntyä. Rikastushiekka-alueella peittorakenteiden alueet on pidettävä puuttomina ja pensaattomina, ettei

syvä juuristo lisää veden imeytymistä tiivistyskerroksen läpi. Rikastushiekka-alueella peittorakenteiden alueet on pidettävä nurmetettuina pölyämisen estämiseksi. Jarosiittialueelle ei saa rakentaa.

ELY-keskuksella on oikeus tehdä alueella kaivoksen sulkemisen ja tarkkailun kannalta tarpeellisia toimenpiteitä ja mahdollisia muutostöitä korvauksetta. Tällä hetkellä ELY-keskuksella ei ole tiedossa sulkemiseen liittyviä muutostöitä rikastushiekka-alueella (hankealue A). Avolouhoksen ympäristöön sekä avolouhoksen ja Kalajoen väliselle alueelle on mahdollisesti vielä tulossa vesienjohtamisjärjestelyihin liittyviä muutostöitä. Louhosta saatetaan käyttää tulevaisuudessa osana kaivoksen vedenpuhdistusta, mutta sitä ei vielä ole suunniteltu tarkemmin. Jos avolouhokseen johdetaan tulevaisuudessa vesiä rikastamon suunnasta, se tapahtuu todennäköisesti olemassa olevia ojia pitkin tai putkituksena nykyisten teiden varsia pitkin. Louhokseen on olemassa olevat juoksutusyhteydet rikastushiekka-alueelta ja vedenkäsittelylaitokselta.

Hankealueen B-1 vieressä sijaitseva avolouhos lähiympäristöineen on sortumavaarallista aluetta ja se on aidattu. Avolouhoksen täyttyminen on kesken ja uusia sortumia tapahtuu koko ajan. Louhoksen vesipinta on tällä hetkellä noin 10 metriä Kalajoen vesipintaa alempana ja nousee noin sentin päivävauhtia. Pintavesien lisäksi louhokseen virtaa pohjavettä. Louhoksen ympäristön pohjavesipinta on vielä alentuneena ja tulee nousemaan louhoksen täytyessä, mikä voi vaikuttaa mm. peltojen kantavuuteen. Louhoksen täytyttyä virtaus kääntyy kohti Kalajokea. Louhoksen vesipinnan arvioidaan nousevan lähelle Kalajoen vesipinnan tasoa.

Avolouhosta ympäröivä peltoalue on pengerrytetty ja pellot kuivatetaan pumppaamalla. Kalajoen tulvapenger ja pumppaamo ovat ELY-keskuksen kunnossapidettäviä.

Rikastamoalueella tehtävien toimenpiteiden osalta on huomioitava pilaantuneiden maa-alueiden selvittämistarve.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus katsoo, että hankkeen luvittamisessa ja toteuttamisessa tulee huomioida kaivoslain 21 §, jonka mukaan kaivosaluetta ja kaivoksen apualuetta saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten käyttö- tai muu oikeus on myönnetty.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017) 3, 11, 12, 13, 31 ja 37 § sekä liitteet 1 ja 2.

Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä
(277/2017) 1 ja 2 §

MUUTOKSENHAKU

Hankkeesta vastaavan muutoksenhakuoikeus

Hankkeesta vastaava saa hakea tähän päätökseen muutosta valittamalla Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Muiden tahojen muutoksenhakuoikeus

Se, jolla on oikeus hakea muutosta hanketta koskevaan lupapäätökseen saa hakea muutosta tähän päätökseen, jolla on katsottu, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettely ole tarpeen. Muutosta voidaan hakea vasta siinä vaiheessa, kun edellä mainitusta päätöksestä on mahdollisuus valittaa (YVA-laki 37 § 2 momentti).

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ympäristöasiantuntija Timo Leikas ja ratkaissut ylijohtaja Jonas Liimatta.

YVA-tarveharkintapäätöksen valmisteluun Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksessa ovat lisäksi osallistuneet

- alueidenkäytön asiantuntija Laura Felin
- vesitalousasiantuntija Susanna Juntunen
- ylitarkastaja Veli-Matti Kangas
- ylitarkastaja Juha Kangaskokko
- ylitarkastaja Antje Neumann

Tämä asiakirja POPELY/2384/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument POPELY/2384/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Leikas Timo 20.12.2023 17:09

Ratkaisija Liimatta Jonas 20.12.2023 17:19

Nivalan kaupunki
Rakennusvalvonta
Kirjaamo
kirjaamo@nivala.fi

Lausuntopyyntö 22.12.2023

LAUSUNTO PÄIVITETYISTÄ SUUNNITTELUTARVEHAKEMUKSISTA AURINKOVOIMAN RAKENTAMISEKSI HITURAN KAIVOSALUEELLE, HANKEALUEET A JA B

Taustaa

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on antanut 16.5.2022 erillisen lausunnon, jonka mukaan noin 100 ha kokoiselle kaivoksen rikastushiekka-altaille sijoittuvan aurinkovoimahankkeen osalta ei tulla tekemään YVA-lain mukaista tarveharkintapäätöstä eikä hankkeessa edellytetä YVA-menettelyä. Lausunnon antamisen jälkeen hankesuunnittelu laajentui rikastushiekka-aitaiden länsi- ja eteläpuolisille alueille sekä kaivoksen sivukivi-, ym. ympärysalueille.

Hanketoimija haki suunnittelutarveratkaisuja aurinkovoimahankkeesta, jossa hankealueen pinta-ala oli yhteensä noin 266 ha. Hankealue koostui kahdesta osa-alueesta, jossa osa-alueen A pinta-ala oli 180 ha ja se sijoittui Hituran kaivoksen rikastushiekka-altaille ja aitaiden länsi- ja eteläpuoliselle metsäalueelle. Osa-alueen B-1 pinta-ala oli 86 ha ja se sijoittui kaivoksen sivukivien kaivannaisjätteiden jätealueille ym. ympärysalueille. Suunniteltujen aurinkovoimaloiden kokonaisteho olisi ollut hakemuksen mukaan <100 MW, josta noin 75 MW toteutettaisiin hankkeen ensimmäisessä vaiheessa. Hankealueen osa-alue B-1 sijoittui valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle (Kalajokilaakson viljelymaisemat, VAM130128). Osa-alue A rajautui Haapajärven kaupungin kunnanrajaan. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus antoi lausunnon 17.8.2023 suunnittelutarvehakemuksista, jossa todettiin hankkeen toteuttamisen reunaehdot ja edellytykset hankealueella. ELY-keskus totesi lausunnossaan mm., että hankkeen vaikutuksia ympäristöön, maisemaan tai kaivoksen sulkemistoimenpiteisiin tai niiden jälkivalvontaan ei voida arvioida tarkemmin ennen kuin tarvittavat selvitykset ovat laadittu. ELY-keskus edellytti lausunnossaan päätöstä uudesta YVA-tarveharkinnasta ennen suunnittelutarveratkaisun käsittelyä. Nivalan kaupungin tekninen lupajaos on kokouksessaan 29.8.2023 § 54 ja § 55 päättänyt jättää suunnittelutarveratkaisut pöydälle lisäselvityksiä varten.

ELY-keskus antoi YVA-tarveharkintapäätöksen 20.12.2023, jossa on todettu, ettei hankkeessa sovelleta ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (252/2017) mukaista arviointimenettelyä. Hanketoimija on rajannut hankealuetta ja laatinut selvityksiä hankkeen vaikutusten arvioimiseksi.

22.1.2024

Hankkeen kuvaus

Hakemuksen mukainen hankealue on yhteensä noin 111 ha, josta hankealueen pinta-ala on osa-alueella A noin 96 ha sisältäen noin 20 ha väistö-/huoltoväljyyttä. Osa-alueella B hankealueen pinta-ala on noin 14,5 ha. Hankkeen kokonaisteho on enintään 70 MW. Hakemuksen mukaan hanke ei sijoitu osa-alueella A rikastushiekka-altaita ympäröiville metsäalueille. Osa-alueella B hanke ei sijoitu kaivoksen varsinaisille sivukivien kaivannaisjätteiden jätealueelle. Hakemuksen mukaan suunnittelussa on huomioitu Kalajokilaakson valtakunnallisesti arvokas viljelymaisema, ja viljelyalueet on rajattu hankealueen ulkopuolelle sekä hankealueen A että B osalta. Suunniteltu aurinkovoimala sijoittuu (asemapiirros 24.11.2023) kokonaisuudessaan alueelle, jonka aikaisempi maankäyttömuoto on kaivostoiminta. Hankealueella on voimassa oleva kaivospiiri sekä kaivostoimintaa koskeva ympäristö- ja vesitalouslupa. Kaivosalueen sulkemistoimenpiteet ovat kesken.

Hanketoimija on laatinut seuraavat hanketta koskevat selvitykset: SGHAT-heijastusselvitys, meluselvitys, havainnekuvaraportti maisemavaikutusten arvioimiseksi, meluselvitys, jarosiittialueen rajausta ja suojaetäisyysselvitys, muuttolinnustosselvitys ja selvitys aurinkopaneelien varjostuksen vaikutuksesta haihduntaan.

LAUSUNTO

Nivalan kaupunki pyytää maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 173 § 3 mom. mukaisesti Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta lausuntoa suunnittelutarveratkaisuhakemuksista Hituran kaivosalueen hankealueelle A ja B. Tämä lausunto koskee molempia lausuntopyyntöjä.

ELY-keskuksen tehtävänä on valvoa, että kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytössä otetaan huomioon vaikutukseltaan valtakunnalliset ja merkittävät maakunnalliset asiat (MRL 18 §). Lisäksi ELY-keskuksen tehtävänä on edistää kunnan alueidenkäytön suunnittelun järjestämistä. Merkittävältä osin suunnittelutarveharkintavalta on luvan käsittelijällä, mutta hankkeella saattaa olla vaikutuksia Hituran kaivoksen ympäristöluvan mukaisiin sulkemistoimenpiteisiin ja sulkemistoimenpiteiden jälkivalvontaan, valtakunnallisesti merkittäviin maisema-alueisiin ja maakunnallisesti merkittäviin sähkönsiirtokysymyksiin. Kyseessä voidaan tulkita olevan maakunnallisesti merkittävä aurinkoenergian tuotantohanke.

Hanketoimija Skarta Energy Oy on toimittamassaan vastineessa (29.11.2023) tuonut esille, miten suunnittelussa on huomioitu aiemmin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen antama lausunto (17.8.2023) ja arvioinut laadittujen selvitysten vaikutukset hankealueen rajaukseen sekä täydentänyt hankkeen vaikutusten arviointia selvityksiin perustuen.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksella ei ole huomautettavaa valtakunnallisten tai merkittävien maakunnallisten asioiden osalta. Alueidenkäytön edistämisen näkökulmasta ELY-keskus toteaa seuraavaa:

22.1.2024

Rakennusluvan erityisistä edellytyksistä suunnittelutarvealueella säädetään MRL 137 §:ssä. Hanketoimijan esittämien selvitysten ja vaikutusten arvioinnin perusteella voidaan todeta, että hakemuksen mukainen hanke ei aiheuta haittaa kaavoitukselle, yleiskaavoitukselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle ja on sopivaa yhdyskuntateknisten verkostojen ja liikenneväylien toteuttamisen sekä liikenneturvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden kannalta. Hakemuksen mukainen hanke on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta erityisten kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä eikä virkistystarpeiden turvaamista. ELY-keskus korostaa, että erityisten luonnonympäristön arvojen säilyttämiseksi ja turvaamiseksi on laadittava hankealueita koskeva pesimälinnustoselvitys sekä on selvitettävä huolellisesti hankealueen sivukivi- ja maanläjitysalueen merkitys eritoten törmäpääskyn pesinnälle ennen hankkeen etenemistä YVA-tarveharkintapäätöksessä (20.12.2023) lausutun mukaisesti.

ELY-keskus muistuttaa, että hakijan on osoitettava rakennuspaikan hallinta tai muu peruste hakea suunnittelutarveratkaisupäätöstä (MRA 85 §). ELY-keskukselle toimitettujen hakemusasikirjojen perusteella hankealueiden hallinta ei ole kokonaisuudessaan hanketoimijalla. Osalle hankealueen kiinteistöistä on laadittu kiinteistökauppojen esisopimukset.

Lopuksi ELY-keskus toteaa, että hankkeessa tulee huomioida alueella voimassa olevan ympäristö- ja vesitalousluvan velvoitteet ja yhteensovittaa toiminta kaivostoiminnan sulkemisen ja jälkihoidon kanssa. Lisäksi YVA-tarveharkinnasta annettu päätös (20.12.2023) ja siinä esitetyt jatkotoimenpiteet on otettava huomioon hankkeen edetessä edellä lausutun lisäksi.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt Alueidenkäytönasiantuntija Laura Felin ja ratkaissut Alueidenkäyttöryhmän päällikkö Taina Törmikoski.

Liitteet

YVA-tarveharkintapäätös 20.12.2023

Tiedoksi

Tukes
Fingrid, Elenia
Kainuun ELY-keskus / patoviranomainen
Pohjois-Pohjanmaan museo
Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos

Luonto ja alueidenkäyttö -yksikkö / Timo Leikas, Antje Neumann
Ympäristönsuojeluyksikkö / Juha Kangaskokko, Antti Petänen
Vesistöyksikkö / Susanna Juntunen
Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue / Minna Nikula

22.1.2024

Yhteystiedot

Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue, luonto ja alueidenkäyttö -yksikkö,
alueidenkäytönasiantuntija Laura Felin puh. 0295 038 186

Tämä asiakirja POPELY/536/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument POPELY/536/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Felin Laura 22.01.2024 13:53

Ratkaisija Törmikoski Taina 22.01.2024 13:54

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
kaivosasiat@tukes.fi
Johtava asiantuntija Ossi Leinonen
ossi.leinonen@tukes.fi

Viite: Täydennyslausuntopyyntö 29.10.2024 Hituran kaivoksen kaivospiirin lakkauttamisesta, KaivNro 1517

Täydentävä lausunto Hituran kaivospiirin lakkauttamisesta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES on pyytänyt Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta täydennystä sen 27.3.2024 antamaan lausuntoon. Erityisesti virasto haluaa tietää, onko ELY-keskuksella nykyisen tietämyksen perusteella olemassa estettä lakkauttaa Hituran kaivospiiri tai osia siitä.

ELY-keskuksen lausunto:

ELY-keskus on suorittanut Hituran kaivosalueelle tarkastuksen 12.9.2024. Tässä tarkastuksessa pääpaino oli todeta kaivannaisjätteen jätealueet suljetuiksi kaivannaisjätteen jätealueiksi kaivannaisjäteasetuksen (190/2013) 14 §:n mukaisesti. Asiasta laadittu tarkastuskertomus on lausunnon liitteenä.

ELY-keskus toteaa, että fyysiset, voimassa olevien ympäristölupapäätösten mukaiset sulkemistoimenpiteet on tehty valmiiksi. Sitä vastoin jälkihoitovelvoitteita ei ole voimassa olevissa ympäristölupapäätöksissä määrätty lainkaan. Jälkihoitovelvoitteet tullaan määräämään vasta 31.5.2025 mennessä aluehallintovirastoon jätettävästä hakemuksesta annettavassa päätöksessä arviolta vuoden 2026 aikana.

Sulkemisesta vastannut ELY-keskuksen vesistöyksikkö on yhteistyössä ympäristökonsultin kanssa selvittänyt kesäkauden 2024 ajan jälkihoitovelvoitteisiin liittyviä ympäristöasioita erityisesti kaivannaisjätealueiden suotovesiin liittyen. Konsultilta saatujen alustavien tietojen perusteella on hyvin mahdollista, että nykyisen vesienhoitolainsäädännön vaatimusten täyttämiseksi Hituran alueella muodostuvia suoto- ja valumavesiä täytyy johtaa aktiiviseen käsittelyyn nykyistä laajemmalla alueella (mahdollisesti sivukivialueilta sekä avolouhoksesta) sekä käsitellä vielä nykyistäkin tehokkaammin.

Tämä tieto on ollut myös ELY-keskukselle yllättävä ja aiheuttaa merkittävää epävarmuutta tulevista jälkihoitovelvoitteista. ELY-keskuksella on ollut oletuksena ja tavoitteena, että nykyisestäkin vesienkäsittelystä voitaisiin jollain aikataululla luopua ja jälkihoitovelvoitteina olisi enää lähinnä tarkkailua. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että tällaiseen jälkihoitoon ei ole ainakaan lähitulevaisuudessa (5–10 vuotta) mahdollisuuksia.

15.11.2024

Selvityksissä ilmi tulleiden tietojen vuoksi yhtenä vaihtoehtona jatkotoimiksi saatetaan tutkia myös jarosiitin tai jopa rikastushiekan osittaista siirtämistä kokonaan toiseen paikkaan, missä ympäristövaikutukset voitaisiin hallita Hituran aluetta paremmin. Myös sivukivialueille ja avolouhokselle saatetaan joutua tekemään raskaita toimenpiteitä. Tällä hetkellä kaikki vaihtoehdot ovat vielä auki ja tulevan talven aikana ELY-keskus ja ympäristökonsultti käyvät asioita läpi. Tavoitteena on, että keväällä 2025 on päätetty, millaisille ja minkä tasoille jälkihoitotoimenpiteille haetaan ympäristölupaa.

Tämänhetkisen tiedon perusteella ELY-keskus katsoo, että edellytyksiä kaivospiirin lakkauttamiselle ei Hituran alueella käytännössä ole. Epävarmuudet tulevista velvoitteista ovat edellä kerrotun mukaisesti vain lisääntyneet aiemman lausunnon antamisen jälkeen.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Juha Kangaskokko ja ratkaissut yksikön päällikkö Antti Petänen.

LIITTEET

Tarkastuskertomus 12.9.2024

Tämä asiakirja POPELY/4321/2015 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument POPELY/4321/2015 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Kangaskokko Juha 15.11.2024 13:26

Ratkaisija Petänen Antti 15.11.2024 14:10

BELVEDERE MINING OY:N KONKURSSIPESÄ

Hituran kaivos

Aika: 12.09.2024 kello 09:00

Paikka: Hituran kaivos, Nivala

Läsnäolijat

Susanna Juntunen, vesitalousasiantuntija
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Vesistöyksikkö
susanna.s.juntunen@ely-keskus.fi

Juha Kangaskokko, ylitarkastaja
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Ympäristönsuojeluyksikkö
juha.kangaskokko@ely-keskus.fi

Kari Kaijankoski, vesitalousasiantuntija
Kainuun ELY-keskus
kari.kaijankoski@ely-keskus.fi

Käsitellyt asiat

1. Tarkastuksen aloitus

Tarkastus aloitettiin Hituran kaivosalueella klo 9.00.

2. Tarkastuksen tarkoitus

Tärkeänä tarkoituksena on todeta kaikkien kaivannaisjätealueiden käytöstä poisto kaivannaisjäteastuksen (190/2013) 14 §:n mukaisesti. Lisäksi tarkoituksena oli yleisesti havainnoida alueen tilaa ja katsoa, miten asiat ovat edenneet.

Samalla käynnillä pidettiin myös patojen vuositarkastuksen kenttäkierros. Tästä on laadittu erillinen pöytäkirja.

3. Tarkastuksen havainnot

Rikastushiekka-alueilla kaikki vaikutti olevan silmämääräisesti kunnossa. Sää oli ollut poutaista ja lämmintä, joten rikastushiekka-alueilla vettä ei ollut nähtävissä. Niillä aluella missä ei ole niitetty, puusto on päässyt kasvamaan lähes parimetriseksi. Vielä nyt taimikko saadaan niittämällä matalaksi, mutta ensi vuonna vaadittaneen järeämpiä menetelmiä. Sulkemissuunnitelman hyväksymisestä annetun Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksen nro 125/2014/1 lupamääräyksessä 54a

puhutaan nurmettumisesta. Ajatus on siis ollut, että alue nurmettuu. Rikastushiekka-alue on syytä ainakin tässä vaiheessa niittää sulkemissuunnitelmassa ja sen hyväksymispäätöksessä esitetyn mukaisesti.

Sivukivialueella oli ainakin jollain tasolla paikattu vuoden takainen kaivamisjälki. Sivukivialueilla puuston taimet ovat myös kasvaneet jo isoiksi siellä, missä ne ovat ylipäättään päässeet kasvamaan. Sivukivialueilla ei ollut muuta erityistä huomioitavaa.

Avolouhoksen vesipinta on noussut nopeammin, mitä on aiemmin odotettu. Näin ollen vesi todennäköisesti alkaa virtaamaan ympäröiville pelloille tai Kalajokeen aiemmin kuin on ajateltu. Tässä vaiheessa ei pystytä sanomaan, mitä reittiä vesi tulee virtaamaan avolouhoksesta pois, vai virtaako se pintavetenä lainkaan.

Rikastamoalueen uusi toimija oli tehnyt rikastamorakennukseen ja ympäristöön parannuksia ja siistimistä. Rikastamorakennuksen kellari oli lähes täysin tyhjennetty romusta. Toimijan suunnitelmissa on täyttää koko kellari kalliomurskeella ja valaa lattia päälle. Rikastamon piha-alueella eri paikoissa olleesta rikastemassasta (konkurssipesän vastuulla olevaa jätettä) oli siivottu ja viety pois suuri osa. Vanhan sammion purkutyöt olivat tarkastushetkellä parhaillaan käynnissä. Kun sammio saadaan purettua, loputkin jätemassat saadaan vietyä pois. Takarajaksi jätteiden pois toimittamiselle oli ELY-keskuksen vesistöyksikön ja Kosken Kone Oy:n välisessä yhteistyösopimuksessa sovittu syyskuun 2024 loppu. Tarkastuksen jälkeen tulleen tiedon perusteella viimeinen kuorma rikastamon kellarissa ja piha-alueella olleista jätteistä on vastaanotettu käsittelyyn 14.10.2024.

Rikastamon sisääntulotien kohdalla metsikössä oleva rikastamoalueen saniteettijätevesien käsittelyjärjestelmä vaikutti toimimattomalta. Alueella oli havaittavissa vähintään kohtalainen viemärin haju. Kiinteistön omistajan tai omistajien on tehtävä lainsäädännön vaatimukset täyttävä ratkaisu saniteettijätevesien käsittelylle. Asian toteutumista valvoo kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

4. Kaivannaisjätealueiden käytöstä poisto

Kaivannaisjätealueiden käytöstä poistosta on annettu seuraavat lupamääräykset seuraavissa päätöksissä:

PSAVI päätös nro 125/2014/1, annettu 20.11.2014 (muutettu Vaasan hallinto-oikeuden päätöksellä nro 17/0139/2, annettu 27.4.2017).

Lupamääräys 24: Luvan saaja vastaa alueella olevien kaivannaisjätteen jätealueiden jälkihoidosta, tarkkailusta ja suotovesien käsittelystä niin kauan kuin on tarpeen sen varmistamiseksi, että jätealueista ei aiheudu ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, eikä päästöjä ja niiden vaikutuksia ole tarpeen tarkkailla.

Luvan saajan on huolehdittava siitä, että käytöstä poistettujen kaivannaisjätteen jätealueiden pintarakenteet ja muut päästöjen rajoittamiseksi tarpeelliset rakenteet ovat käytössä ja pysyvät toimintakuntoisina, suljetulta kaivosalueelta kerätyt vedet käsitellään riittävästi sekä ympäristökuormitusta ja -vaikutuksia tarkkaillaan niin kauan kuin on tarpeen sen varmistamiseksi, että jätealueista ei aiheudu ympäristön

pilaantumista tai sen vaaraa, alue on vakaa ja pysyvästi maisemoitu, alueesta ei aiheudu onnettomuuden vaaraa ja siitä aiheutuvaa ympäristökuormitusta tai vaikutusalueen pinta- tai pohjavesien tilaa ei ole enää tarpeen tarkkailla.

Mainittujen vastuiden loppumisesta päättää valtion ympäristölupaviranomainen.

Lupamääräys 54a. Rikastushiekka-altaan sulkeminen on toteutettava 7.2.2012 päivätyn ja myöhemmin täydennetyn Hituran kaivoksen sulkemisen toteutussuunnitelman ja sen liitteenä olevien piirustusten mukaisesti ottaen lisäksi huomioon tällä päätöksellä annetut määräykset.

Rikastushiekka-altaan lakialueiden valumavedet on johdettava kaikissa tilanteissa hallitusti pois allasalueelta ja siten estettävä tilanteet, joissa rikastushiekka-altaan päälle muodostuu vapaan veden allas. Tämän varmistamiseksi dekantointijärjestelmä ja muu vesienhallintajärjestelmä on pidettävä pysyvästi toiminnassa, myös kaivostoiminnan lopettamisen ja sulkemistoimenpiteiden toteuttamisen jälkeen.

Luvan saajan on tarkkailtava säännöllisesti osana kaivoksen käyttötarkkailua dekantointikaivoa ja siihen liittyvän putkilinjan padon läpivientä patoturvallisuusviranomaisen ja ELY-keskuksen kanssa sovittavalla tavalla.

Rikastushiekka-altaan pinta on peitettävä vähintään 20 cm:n paksuisella moreenilla tai muulla vastaavalla materiaalilla, jonka vedenläpäisevyys on enintään 1×10^{-8} m/s, ja nurmetettava. Nurmettumisen varmistamiseksi on huolehdittava riittävästä kasvukerroksesta alueelle.

Lupamääräys 54b. Serpentiiniitti-sivukivikasan sulkeminen on toteutettava 7.2.2012 päivätyn ja myöhemmin täydennetyn Hituran kaivoksen sulkemisen toteutussuunnitelman ja sen liitteenä olevien piirustusten mukaisesti.

Sivukivialueen tasanteet ja luiskat on sulkemissuunnitelmassa yksilöidyillä alueilla peitettävä, keskimäärin vähintään 10 cm paksuisella, ensisijaisesti kaivoksen maanpoistoalueelta otettavalla kasvillisuuden muodostumista edistävällä kerroksella ja toissijaisesti keskimäärin vähintään 10 cm paksuisella, muulla vastaavalla kasvillisuuden muodostumista edistävällä kerroksella, ja nurmetettava.

Suoto- ja valumavedet on johdettava avolouhokseen tai kaivoksen vesienkäsittelyjärjestelmään.

Serpentiiniitti-sivukivikasan sulkemistoimenpiteet on käynnistettävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa Hituran kaivoksen sulkemistoimenpiteistä annetun päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Toimenpiteet voidaan toteuttaa vaiheittain tarkoituksenmukaisella tavalla kaivostoimintaan liittyen kuitenkin niin, että ne saadaan päätökseen kahden vuoden kuluessa siitä, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on hyväksynyt sille lupamääräyksen 54g mukaisesti toimitettavat rikastushiekka-alueen ja sivukivialueiden sulkemistoimenpiteitä koskevat

yksityiskohtaiset rakennus- ja laadunvalvontasuunnitelmat, työselostukset ja sulkemisen yksityiskohtaiset aikataulut.

Lupamääräys 54c. Kiillegneissi-sivukivikasan sulkeminen on toteutettava 7.2.2012 päivätyn ja myöhemmin täydennetyn Hituran kaivoksen sulkemisen toteutussuunnitelman ja sen liitteenä olevien piirustusten mukaisesti.

Sivukivialueen tasanteet ja luiskat on sulkemissuunnitelmassa yksilöidyillä alueilla peitettävä, ensisijaisesti vähintään 50 cm:n paksuisella, kaivoksen maanpoistoalueelta otettavalla, huonosti vettä läpäisevällä hienoainesmoreeni- ja savimaakerroksella sekä kasvillisuuden muodostumista edistävällä kerroksella ja toissijaisesti vähintään 50 cm:n paksuisella, muuta vastaavaa, huonosti vettä läpäisevää materiaalia olevalla kerroksella sekä kasvillisuuden muodostumista edistävällä kerroksella, ja nurmetettava.

Suoto- ja valumavedet on johdettava avolouhokseen tai kaivoksen vesienkäsittelyjärjestelmään.

Kiillegneissi-sivukivikasan sulkemistoimenpiteet on käynnistettävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa Hituran kaivoksen sulkemistoimenpiteistä annetun päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Toimenpiteet voidaan toteuttaa vaiheittain tarkoituksenmukaisella tavalla kaivostoimintaan liittyen kuitenkin niin, että ne saadaan päätökseen kahden vuoden kuluessa siitä, kun ELY-keskus on hyväksynyt sille lupamääräyksen 54g mukaisesti toimitettavat rikastushiekka-alueen ja sivukivialueiden sulkemistoimenpiteitä koskevat yksityiskohtaiset rakennus- ja laadunvalvontasuunnitelmat, työselostukset ja sulkemisen yksityiskohtaiset aikataulut.

Lupamääräys 54d. Luvan saajan on tehtävä yksityiskohtainen suunnitelma likaantuneiden vesien johtamisesta ja käsittelystä kaivostoiminnan päättymisen jälkeisenä aikana. Sen tulee kattaa rikastushiekka-alueiden ja sivukiven läjitysalueiden suoto- ja valumavedet, avolouhokseen kertyvät vedet sekä muut kaivosalueella muodostuvat likaantuneet vedet. Siinä on esitettävä muun muassa seuraavat asiat:

- päivitetty suunnitelma kaivosalueen vesien johtamisesta, johon tulee liittää hakijan perusteltu arvio käsiteltävien vesien määrästä ja laadusta,
 - tarkennettu laskelma avolouhoksen täyttymisajankohdasta ja avolouhokseen kertyvistä vesimääristä sekä arvio veden laadusta,
 - yksityiskohtainen kuvaus suunnitellun avolouhoksen toiminnasta vesienkäsittely-yksikkönä (bioreaktori) täyttymisen eri vaiheissa,
 - tarkennettu arvio avolouhoksen veden laadusta siinä tilanteessa,
- kun vettä joudutaan johtamaan avolouhoksesta Kalajokeen,

- kuvaus suunnitelmassa esitetyn jälkikäsittely-yksikön (ns. kosteikko) toiminnasta ja rakenteesta sekä siitä, missä tilanteessa jälkikäsittely-yksikkö otetaan käyttöön,
- esitys mahdollisista muista toimenpiteistä Kalajokeen johdettavan veden käsittelemiseksi siinä vaiheessa, kun vettä johdetaan avolouhoksesta Kalajokeen,
- esitys Kalajokeen johdettavan veden laadusta ja jätevesikuormituksesta kaivostoiminnan jälkeen avolouhoksen täytyttyä sekä esitys poisjohdettavan veden raja-arvoiksi ja
- veden määrän ja laadun tarkkailusuunnitelma.

Suunnitelma on toimitettava aluehallintovirastoon lupamääräysten tarkistamista koskevan hakemuksen yhteydessä (määräaika 31.12.2019). Mikäli kaivostoiminta loppuu ennen lupakauden edellä mainittua ajankohtaa, suunnitelma on toimitettava ELY-keskuksen kanssa sovittuna aikana yhdessä ympäristönsuojelulain 90 §:n 3 momentin mukaisen toiminnan lopettamista koskevien velvoitteiden määrittämistä koskevan hakemuksen kanssa.

Lupamääräys 54e. Kaivosalueella olevat pilaantuneet maa-alueet on selvitettävä ja kunnostettava Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen edellyttämällä tavalla.

Lupamääräys 54f. Sivukivialueiden ja kaivosalueen muissa sulkemistoimenpiteissä on ensisijaisesti hyödynnettävä alueelle läjitettyjä pintamaita.

Lupamääräys 54g. Lupamääräyksessä 54a, 54b ja 54c määrätyt rikastushiekka-alueen ja sivukivialueiden sulkemistoimenpiteitä koskevat yksityiskohtaiset rakennus- ja laadunvalvontasuunnitelmat sekä työselostukset ja sulkemisen yksityiskohtaiset aikataulut on toimitettava hyväksyttäväksi ELY-keskukselle kuuden kuukauden kuluessa Hituran kaivoksen sulkemistoimenpiteistä annetun päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Jätealueiden sulkemiseen liittyvät ympäristönsuojelurakenteet hyväksytään tehdyiksi, kun ELY-keskus on riippumattoman valvojan yhteenvedon ja laadunvalvontakokeiden tulosten perusteella todennut

tehtyjen rakenteiden täyttävän niille asetetut vaatimukset. Luvan saajan on järjestettävä sulkemiseen liittyvien ympäristönsuojelurakenteiden oikean toteuttamisen varmistamiseksi riippumaton laadunvalvonta. Laadunvalvojan on oltava ELY-keskuksen hyväksymä asiantuntijataho, joka ei ole kyseisen kohteen suunnittelija tai toteuttaja ja jonka asiantuntemus ympäristönsuojelurakenteiden toteuttamisessa tai niiden valvonnassa on yleisesti tunnustettu tai osoitettu.

Valitun laadunvalvojan on oltava rakennustyömaalla jatkuvasti tai käytävä rakennuskohteissa vähintään ELY-keskuksen hyväksymän laadunvalvontasuunnitelman mukaisesti tai muuten ELY-keskuksen hyväksymällä

tavalla niin, että laadunvalvojan on mahdollista todeta keskeisten työvaiheiden toteutuminen hyväksytyjen suunnitelmien mukaisesti ja niiden laadunvarmennuksen toimivuus, tarkastaa laadunvalvonnan tulokset, puuttua mahdollisiin epäkohtiin sekä varmistaa, että todetut puutteet ja virheet on korjattu asianmukaisesti.

Laadunvalvojan havaitsemista puutteista ja virheistä on ilmoitettava viipymättä ELY-keskukselle.

Laadunvalvojan on laadittava kunkin kohteen rakentamisen laadunvalvonnasta yhteenvetoraportti, joka sisältää laadunvalvonnan tulokset. Raportista on käytävä ilmi muun muassa todetut poikkeamiset asetetuista vaatimuksista ja laadunvalvontasuunnitelmasta sekä toteutetut toimenpiteet puutteiden ja virheiden korjaamiseksi.

Kaivannaisjätealueiden käytöstä poisto

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on tällä tarkastuksella todennut, että jätealueet sekä niiden vaikutusalueella olevat maa-alueet on palautettu tyydyttävään tilaan ja annettuja lupamääräyksiä on noudatettu. Lupamääräyksen 54g toisen kappaleen mukainen lausuntopyyntö ympäristönsuojelurakenteiden hyväksymisestä ELY-keskuksen ympäristönsuojeluyksikölle on parhaillaan vireillä ja lausunto siitä annetaan vuoden 2024 loppuun mennessä. Lupamääräyksen 54e mukainen riskinarviointi ja lausuntopyyntö on myös vireillä ympäristönsuojeluyksikössä.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus hyväksyy Hituran kaivoksen kaikki kaivannaisjätealueet (serpentiinitin sivukivialue, kiillegneissin sivukivialue, pintamaiden läjitysalue sekä rikastushiekka-alue kokonaisuudessaan) käytöstä poistetuiksi kaivannaisjäteasetuksen (190/2013) 14 §:n mukaisesti. Kaivannaisjätealueiden jälkihoito (tärkeimpinä vesienkäsittely ja alueelta ulos johdettavien vesien tarkkailu) tulee kuitenkin jatkumaan toistaiseksi. Tarkemmista jälkihoitovelvoitteista ei ole vielä tässä vaiheessa tietoa, vaan asia selviää vasta lupamääräyksen 54d mukaisesta, jälkihoitovelvoitteita koskevasta ympäristölupahakemuksesta annettavassa AVI:n päätöksessä. Sulkemista hoitavalla ELY-keskuksen vesistöyksiköllä on tavoite jättää hakemus aluehallintovirastoon 31.5.2025 mennessä.

Rikastushiekka-alue on kokonaisuudessaan luokiteltu suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavaksi kaivannaisjätealueeksi päätöksen nro 66/10/1 (PSAVI/3/04.08/2010) lupamääräyksessä 25. Rikastushiekka-alueen suuronnettomuusvaaraan on perusteltua hakea muutosta jälkihoitovelvoitteiden määräämistä koskevassa ympäristölupahakemuksessa.

5. Muut asiat

ELY-keskus toteaa tässä yhteydessä, että kaivostoiminnan ympäristölupa (päätös nro 66/10/1, annettu 13.8.2010) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen on voimassa toistaiseksi, eli niin kauan, kunnes se valtion ympäristölupaviranomaisen

päätöksellä rauetetaan tai peruutetaan. ELY-keskuksen ympäristönsuojeluyksikkö katsoo, että kaivostoimintaa koskeville ympäristöluvan osille on perusteltua hakea rauettamista jälkihoitovelvoitteiden määäämistä koskevassa ympäristölupahakemuksessa siten, että ainoastaan jälkihoitovelvoitteet sekä mahdollisesti vesitalouslupa tai osia siitä jäisivät voimaan.

6. Tarkastuksen päättäminen

Tarkastus päätettiin klo 12.00.

Tarkastuksen tulos

Ei puutteita tai on vähäisiä poikkeamia

Jatkotoimenpiteet

Ei edellytetä jatkotoimenpiteitä

Laadittu

Oulu 08.11.2024

Kangaskokko Juha

Tarkastuksesta perittävä maksu

Maksun määrä: **0,00 €**

Maksuton tarkastuskäynti

Maksun määräytymisen perusteet

Kaivannaisjätealueiden käytöstä poisto

A: Isot IED-laitokset, muut isot laitokset, isot laitoskokonaisuudet

Jakelu

Läsnäolijat

Tämä asiakirja POPELY/4321/2015 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument POPELY/4321/2015 har godkänts elektroniskt

Kangaskokko Juha 08.11.2024 15:57

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
kaivoasasiat@tukes.fi

Täydennyslausuntopyyntö 29.10.2024 / KaivNro 1517

Hituran kaivospiirin lakkauttaminen, Belvedere Mining Oy:n konkurssipesä, Nivala

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt patoturvallisuusviranomaisena toimivalta Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta täydennystä 22.3.2024 annettuun lausuntoon otsikon mukaisessa asiassa.

Täydennyslausuntopyynnössä on pyydetty lausumaan siitä, miten patoturvallisuuslain mukaiset velvoitteet kuuluisi ratkaista käsillä olevassa tilanteessa ja että muodostaisiko kaivosalueen hallinnan palautuminen yksityisille maanomistajille niin suurta vaaraa yleiselle turvallisuudelle, että se muodostaisi esteen kaivospiirin lakkauttamiselle tältä osin.

Hituran kaivoksen rikastushiekka-altaan 1 pato on luokiteltu patoturvallisuuslain (494/2009) 11 §:n mukaiseen 2 luokkaan. Padon läheisyydessä kulkee yleinen tie (Järvikyläntie) ja mahdollinen patosortuma saattaa aiheuttaa vaaraa tiellä liikkujille. Hituran kaivospiirin alueella oleva rikastushiekka-altaan 1 pato sijoittuu usean yksityisen maanomistajan omistamille alueille.

Patoturvallisuuslaissa padon omistajan velvollisuuksia ei ole sidottu alueen maanomistukseen. Patoturvallisuusviranomaisen pitää tärkeänä, että kaivostoiminnan lopettamista koskevassa päätöksessä selkeästi ratkaistaan taho, jolle patoturvallisuuslain mukaiset velvoitteet jatkossa kuuluvat ja kenen kanssa patoturvallisuusviranomaisen lain tarkoittamissa tilanteissa asioi (PTL 4 §:n kohta 5).

Kaivoslain 150 §:ssä säädetään kaivostoiminnan päättymisen jälkeiseen seurantaan ja korjaaviin toimenpiteisiin liittyvistä velvollisuuksista. Sen 1 momentin mukaan kaivostoiminnan päätyttyä kaivostoiminnan harjoittaja vastaa edelleen kaivosluvassa annettujen määräysten tai kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä annettujen määräysten mukaisesti kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta sekä tarvittavista korjaavista

15.11.2024

KAIELY/170/2017

toimenpiteistä ja niiden kustannuksista, ja edelleen, että toiminnanharjoittajalla on oikeus päästä kaivosalueelle ja kaivoksen apualueelle mainittujen velvoitteiden toteuttamiseksi. Saman lainkohdan 3 momentissa säädetään velvollisuuksista tilanteessa, jossa kaivostoiminnan harjoittajaa ei enää ole, tätä ei tavoiteta tai ei saada täyttämään velvoitetta ja kaivosaluetta tai kaivoksen apualuetta on tarpeen seurata yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä.

Kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä ratkaistuista rakennelmien poistamiskieltoa koskevista korvauskysymyksistä säädetään kaivoslain 151 §:ssä.

Alueella on edellä esitetyllä tavalla patoturvallisuuteen liittyviä näkökohtia, joilla on vaikutusta yleiseen turvallisuuteen. Nämä eivät kuitenkaan patoturvallisuusviranomaisen käsityksen mukaan muodosta varsinaista estettä kaivospiirin lopettamiselle yleisen turvallisuuden näkökulmasta huomioiden sen, että kaivoslaki mahdollistaa toiminnan lopettamista koskevassa päätöksessä määräysten antamisen mm. kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta, 144 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rakennuksista ja rakennelmista sekä muista yleisten ja yksityisten etujen kannalta välttämättömistä seikoista (kaivoslain 148.1 §). Mikäli kaivosviranomaisen määräysten antamista koskevien kaivoslain kohtien tulkinta poikkeaa edellä esitetystä, este kaivospiirin lakkauttamiselle padon osalta voi olla olemassa.

Patoturvallisuusviranomaisen näkemyksen mukaan toimintaa lopetettaessa keskeistä on, että alueelle jääviä rakenteita (patoja) koskevat velvoitteet osoitetaan lopettamista koskevassa päätöksessä yksiselitteisesti. Patoturvallisuusviranomaisen pitää kaivoslaissa esitetyn lähtökohdat huomioiden perusteltuna padon nykyisen omistajan velvoittamista padon ylläpitämiseen kaivostoiminnan lopettamista koskevassa päätöksessä. Patoturvallisuusviranomaisen näkemyksen mukaan Hituran kaivoksen patoturvallisuuteen liittyviä velvoitteita ei tule siirtää yksityisille maanomistajille. Patoturvallisuuteen liittyvien velvoitteiden hoitamisesta saattaa aiheutua ajan kuluessa huomattavia kuluja.

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Asian on ratkaissut yksikön päällikkö Timo Regina ja esitellyt vesitalousasiantuntija Kari Kaijankoski. Asiakirjan laatimiseen on osallistunut myös ympäristölakimies Meeri Myllykangas. Merkintä sähköisestä hyväksymisestä on asiakirjan lopussa.

Tämä asiakirja KAIELY/170/2017 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KAIELY/170/2017 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Kaijankoski Kari 15.11.2024 13:52

Ratkaisija Regina Timo 15.11.2024 13:57

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
kaivosasiat@tukes.fi
Johtava asiantuntija Ossi Leinonen
ossi.leinonen@tukes.fi

Viite: Lausuntopyyntö 10.4.2025 Hituran kaivoksen kaivospiirin lakkauttamisesta, KaivNro 1517

Lausunto Hituran kaivospiirin osittaisesta lakkauttamisesta ja esitetyistä määräyksistä

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES on 10.4.2025 pyytänyt Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta lausuntoa Hituran kaivospiirin osittaisesta lakkauttamisesta sekä päätöksessä mahdollisesti annettavista määräyksistä.

ELY-keskuksen lausunto:

Verrattuna 15.11.2024 ELY-keskuksen antaman lausunnon aikaiseen tilanteeseen, jälkihoitovelvoitteiden määrittämisestä aluehallintovirastoon jätettävän hakemuksen aikataulu viivästyy todennäköisesti vuoden 2025 lopulle. Viivästys johtuu siitä, että ympäristöselvityksissä ja selvityksistä saatujen tietojen analysoinnissa on tullut edellisen talven aikana esiin uusia asioita ja uusia ympäristöriskejä, joita ei ole voitu ennakoida. Vuoden 2025 aikana ELY-keskus harkitsee selvitysten tulosten perusteella, millaisiin jälkihoitotoimenpiteisiin haetaan lupaa.

ELY-keskus toteaa tässä yhteydessä, että valtion aluehallinnon uudistuksessa vuoden 2026 alusta ELY-keskukset ja aluehallintovirastot lakkautetaan ja ympäristöllisissä lupa- ja valvonta-asioissa aloittaa uusi valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto (LVV). Hituran kaivoksen ympäristöllinen luvitus, valvonta sekä sulkemisen teettämistoimet tehdään tämänhetkisen tiedon perusteella jatkossa LVV:ssä.

Esitetty karttarajaus Järvikyläntien eteläpuolella kattaa rikastushiekka-alueen, josta jarosiittialue on rajattu pois. Talven 2024–2025 aikana tehdyissä ympäristöselvityksissä on ilmennyt, että aiemmista oletuksista poiketen jarosiitti ei välttämättä ole enää tällä hetkellä pahin ympäristöongelma alueella. Tämänhetkisten tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että jarosiitissa oleva nikkeli on kuluneen runsaan 30 vuoden aikana liuennut jo suurelta osin huokos- ja pohjaveteen, eikä jarosiitti enää tällä hetkellä olisi merkittävin ongelma. Rikastushiekkatäytön sisältämä nikkeli on sitä vastoin selvästi hitaammin liukenevaa kuin jarosiitin nikkeli, mutta rikastushiekan suuren määrän vuoksi liukenevan nikkelin määrän suuruusluokka on samaa tasoa jarosiitista liukenevan nikkelin kanssa. Nikkelin liukeneminen rikastushiekasta saattaa jatkua nykyisellä vauhdilla ja nykyisissä olosuhteissa vielä satojen, jopa tuhansien vuosien ajan.

Mikäli ELY-keskus päätyy tekemään rikastushiekka-alueella raskaita toimenpiteitä (kuten siirtämään massoja, tekemään uutta peittorakennetta

12.5.2025

tai muuta vastaavaa), samantyyppisiä toimenpiteitä tullaan mahdollisesti tekemään sekä jarosiittialueelle, että muuallekin rikastushiekka-alueelle. ELY-keskus toteaa, että tämän vuoksi jarosiittialuetta ei olisi perusteltua rajata lakkauttamispäätöksessä erilleen muusta rikastushiekka-alueesta, vaan tämänhetkisen tiedon perusteella ELY-keskus katsoo, että edellytykset kaivospiirin lakkauttamiselle Hituran koko rikastushiekka-alueella ovat olemassa. ELY-keskus toteaa, että viraston kanta kaivospiirin lakkauttamiseen rikastushiekka-alueella on muuttunut edellisenä talvena saadun uuden tiedon perusteella. Lisäksi nykyisillä käytössä olevilla vesienkäsittelyratkaisuilla koko rikastushiekka-alueen ympäristökuormitus on hallinnassa, eikä tilanteeseen ole näkyvissä muutoksia lähitulevaisuudessa.

Epävarmuudet ovat suuria, mutta esitetyillä määräyksillä riskit pysyvät todennäköisesti pieninä. Päätöksessä annettavilla määräyksillä tulee pystyä varmistamaan koko lakkautettavalla kaivospiirin alueella tarvittavien toimenpiteiden esteetön toteuttaminen nyt ja jatkossa. Määräykset merkitään kiinteistörekisteriin rasitteiksi kiinteistöille, jotta kiinteistön omistaja saa tiedon asiasta jatkossakin. Päätöksessä annettavista määräyksistä ELY-keskus toteaa, että sanamuotojen on oltava sellaisia, että kaivosviranomaisen tai ympäristöviranomaisen eivät määräyksillä voi ylittää niille laissa säädettyä toimivaltaa. Määräyksillä on huolehdittava siitä, että valvontaviranomaisella on aina yksiselitteisesti mahdollisuus ja oikeus velvoittaa sulkemistoimenpiteiden toteuttajaa ryhtymään tarpeellisiin sulkemis- ja jälkihoitotoimenpiteisiin.

ELY-keskus toteaa, että toisin kuin rikastushiekka-alueella, avolouhoksen ja sivukivialueiden ympäristökuormituksen tilanne ei ole tällä hetkellä täysin hallinnassa. Avolouhoksen ja nykyisen vesienkäsittelylaitoksen väliselle alueelle on lähitulevaisuudessa, mahdollisesti jo kesällä 2025 välttämätöntä rakentaa uusia vesienkäsittelyrakenteita (pumppaamo, putkilinjoja) liittyen avolouhoksen vesien hallintaan ja käsittelyyn. Tämän vuoksi Järvikyläntien pohjoispuoliselta alueelta (avolouhos, sivukivialueet sekä rikastamon alue) kaivospiirin lakkauttaminen ei ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ole vielä tällä hetkellä mahdollista. On mahdollista, että sulkemiseen ja jälkihoitoon liittyviä rakenteita joudutaan rakentamaan ja toimenpiteitä tekemään myöhemmässä vaiheessa kaikkialla kaivosalueella.

ELY-keskus toteaa, että asiassa aiemmin annetut lausunnot on myös otettava päätöksessä soveltuvin osin huomioon.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Juha Kangaskokko ja ratkaissut yksikön päällikkö Antti Petänen.

12.5.2025

POPELY/4321/2015

Tämä asiakirja POPELY/4321/2015 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument POPELY/4321/2015 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Kangaskokko Juha 12.05.2025 14:16

Ratkaisija Petänen Antti 12.05.2025 15:40

tukes
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

kiinteistotunnus	m2	ha
535-401-13-94	0,737792969	7,37793E-05
535-895-0-763	1708,052002	0,1708052
535-401-17-10	211,0957031	0,02110957
535-401-8-272	182,1286621	0,018212866
535-401-17-15	19,04174805	0,001904175
535-401-9-83	6785,385498	0,67853855
535-401-16-105	162,4406738	0,016244067
535-401-8-287	165,9194336	0,016591943
535-401-16-107	9003,8125	0,90038125
535-401-9-95	83958,90747	8,395890747
535-401-878-19	61,63354492	0,006163354
535-401-17-22	16830,60278	1,683060278
535-401-17-34	2485,846191	0,248584619
535-401-17-46	667,0183105	0,066701831
535-401-13-121	95788,4104	9,57884104
535-401-17-17	71,94726563	0,007194727
535-401-17-48	7539,036621	0,753903662
535-401-9-94	16400,00024	1,640000024
535-401-8-264	0,023681641	2,36816E-06
535-401-17-35	0,362548828	3,62549E-05
535-401-8-169	36905,9502	3,69059502
535-401-8-160	278,8068848	0,027880688
535-401-9-117	15673,75293	1,567375293
535-401-8-173	3058,005127	0,305800513
535-401-9-89	9879,68457	0,987968457
535-401-45-1	18857,30518	1,885730518
535-401-9-87	19372,85254	1,937285254
535-401-8-159	4864,947754	0,486494775
535-401-9-81	9810,59375	0,981059375
535-401-8-140	17422,27661	1,742227661
535-401-16-94	4106,647705	0,410664771
535-401-17-25	72131,76245	7,213176245
535-401-46-1	12078,38452	1,207838452
535-401-8-309	11,61157227	0,001161157
535-401-16-92	150924,0906	15,09240906
535-401-8-163	41624,55664	4,162455664
535-401-16-90	49,26171875	0,004926172
535-401-17-12	29757,50854	2,975750854
535-401-17-11	488,6958008	0,04886958
535-401-8-201	57104,21021	5,710421021
535-401-8-165	40920,72876	4,092072876
535-401-9-93	38467,11646	3,846711646
535-401-16-78	14764,40308	1,476440308
535-401-16-82	26051,22974	2,605122974
535-401-45-1	9641,601318	0,964160132
535-401-16-31	52669,29956	5,266929956
535-401-9-79	25013,28687	2,501328687
535-401-16-56	44753,11182	4,475311182
535-401-17-10	123,9121094	0,012391211
535-401-9-52	31624,24854	3,162424854
535-401-9-99	41312,41113	4,131241113

535-401-16-40	33,89892578	0,003389893
535-401-17-23	28456,20776	2,845620776
535-401-16-65	18192,77393	1,819277393
535-401-17-36	28761,69629	2,876169629
535-401-16-81	504,4833984	0,05044834
535-401-15-48	44,65063477	0,004465063
535-401-9-85	5237,255859	0,523725586
535-401-8-167	35438,49292	3,543849292
535-401-17-16	29438,41992	2,943841992
535-401-16-63	22797,8667	2,27978667
535-401-9-91	19650,07617	1,965007617
535-401-16-72	24355,35376	2,435535376
535-401-17-14	25943,23804	2,594323804
535-401-9-148	46996,2561	4,69962561
535-401-16-66	14374,60669	1,437460669
535-401-8-171	3058,06665	0,305806665
535-401-8-161	59691,30908	5,969130908
		143,4759311

Valitusviranomainen

Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä pääosa tässä päätöksessä tarkoitettusta alueesta sijaitsee. Toimivaltainen hallinto-oikeus on mainittu valitusosoituksen lopussa. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Päätös katsotaan tulleen tiedoksisaaduksi seitsemän (7) päivän kuluessa päätöksen antopäivästä sitä määräaikaan lukematta. Valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Valitusaika päättyy 8.8.2025.

Valitusoikeus

Päätöksestä voivat valittaa ne, joiden etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, asianomaiset kunnat, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja muut asiassa yleistä etua valvovat viranomaiset, saamelaiskäräjät sillä perusteella, että luvassa tarkoitettu toiminta heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan ja kolttien kyläkokous sillä perusteella, että luvassa tarkoitettu toiminta heikentää koltta-alueella kolttien elinolosuhteita ja mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoja.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan
- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä, ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla).

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- asiamiehen valtakirja

Valituskirjelmän toimittaminen perille

Valituskirjelmän voi viedä valittaja itse tai hänen valtuuttamansa asiamies. Valituskirjelmä liitteineen voidaan myös lähettää postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen aukioloajan päättymistä. Hallinto-oikeudessa kirjaamon aukioloaika on klo 8.00 – 16.15. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Valittajalta peritään hallinto-oikeudessa **oikeudenkäyntimaksu** 310 euroa. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä valittajan eduksi. Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) on erikseen säädetty muistakin tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Toimivaltaisen hallinto-oikeuden yhteystiedot muutoksenhakua varten:

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

Käyntiosoite: Torikatu 34-40, 90100 Oulu

Postiosoite: PL 189, 90101 Oulu

Puhelin: 029 56 42800

Faksi: 029 56 42841

Sähköposti: pohjois-suomi.hao(at)oikeus.fi

Sähköpostia lähetettäessä (at)-merkintä korvataan @-merkillä.

Sähköinen asiointipalvelu: <https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>